

Ég veled hát, Farkas Pista,

s veled mentek a szarvasok, az őzek,
a felhők, a fák és a vizek, a ködök,
kiket-miket mind-mind nevükön ismertél,
bemutatva őket a Téged követőknek.

Búcsú nélkül léptél ki életem-életedből.
Nem gondoltunk végleges válásra,
hisz el-sem-köszönésed üzenete:
ez csak mindennapjaink egy kis szünete...
S amit letettünk, azt fölemeljük újra,
magasabbra.

Hogy-hogy nem jöttél meg? Nem találsz tán
vissza?

Újra-kézfogásunk ugyan nem lehetetlen,
de igencsak össze kell magamat kapnom,
hogy Téged ott, ahol most lehetsz, továbbra is
az igazság nyomában és csodálatában
haladva,
utolérhesselek, ha nyújtom feléd karom.

Nem ismertelek igazán, talán Te sem engem.
Ám szíves voltál, tűnődve kissé mosolyogtál
rám nézve, szemedben kérdéssel:
Mondd, mit hoztál? Jobb lesz-e tőle az ember
kedve,
vagy aggódóvá kerekedik szeme,
eltűnt, megrontott szépség után kutatva-
keresve?

Gondolatért, kérdésért és válaszért
cserébe békét kínálnál, képeket, csöndet,
mégpedig bő mértékkel. Nem, nem üzletet!
Barátságot, egyezséget. Állítottad: tőlem
kaptál...

De nem! Én lettem Tőled több és erősebb.

Én, a Kis Herceg rókajaként nagy árat fizetek!
A fejembe robbanó üzenet, hogy nem vagy
már itt,
vers-síró kedvemben ért, s csak kesergék,
és hiába, csak kesergék: Késő! Siratom,
hogy halogattam és nem kerestelek föl.

S most várok, követve téged,
hogy majd egyszer meglássam:

XXXII. évfolyam 2. szám 2025. február

Farkas I.: Mi is nekem ez a Bokor?	5768
Bulányi Gy.: Mikor keresztelkedjünk?	5770
Habos L.: „És mi mégis láncot hordunk.”	5770
Vincze J.: Élet és növekedés	5775
Döry I.: Piszkító tűz	5776
H. Küng: A fundamentalizmus...	5779
Simonyi Gy.: Remetenap	5783
Bulányi Gy.: Értheti-e...?	5786
W. Kinzig: A kereszténység...	5788
Farkas I.: Parázs és hamu alatt	5793
Albrecht J.: Az ima	5793

« Az emberi elköteleződés folyóirata – családjunkért,
nemzetünkért, mindenkéért. István Örs-Ágós magyarságszolgálat »

már-már elérnélek, némán kiáltok utánad,
mert mint mindig, most is előttem ballagsz.

Visszapillantva bevársz, hogy mellém lépj,
nézel....

Sok idő múlt - bemutatkoznék.

Nem, nem kell a nevem, fölismertél,
nem rám, belém néztél. Neked már szabad:

Mondd hát, tudod már, kivé lettél?
Hol vagy? S miért? Tudod-e, ki vagy?

(20250120, 09h körül – zsgy.)

FARKAS ISTVÁN

MI IS NEKEM EZ A BOKOR?

Először csak a hírért hallottam. Azután egyre több barátom beszélt róla. A hírek gyorsan járnak a papok között! Aztán most itt van. Első kézből olvashattam a Koinonia hasábjain. Válságban a Bokor? Vagy csak hatalomharc? A Bokorban? De hát mi is ez a Bokor, amit mindenki félt, ami miatt még testvérével is

csörtéket kell vívnia papnak, laikusnak, teológusnak, egyszerű hívőnek? Meg kellett kérdeznem magamtól, mi is nekem a Bokor?

Idestova húsz éve ismerkedtem meg valakivel, aki furcsán viselkedett. Kolléga volt, mégis valahogy a legegyszerűbb dolgoktól a bonyolult létkérdésekig valahogy más volt a véleménye, másképp látta, másképp kérdezett és a cselekedetei is valahogy szabadabbak voltak a többiekénél. Nemcsak azért, mert nehezen viselte az irodai munka kötöttségeit, hanem azért is mert már akkor három gyereke volt, mindenféle szamizdat írásokat terjesztett és békéről beszélt akkor is, amikor mások a fogaikat vicsorgatták. Aztán börtönbe vonult valami örült ötlettől indítva és a felesége, családja nemhogy elhagyta volna, hanem mellé állt még az örült ötletének is. Aztán kiszabadult. Megismerkedtünk. Bemutatta a barátait, akik közül hárman, vagy négyen szintén kollégák voltak. Megéreztem rajtuk is azt a másságot, de nem taszított, inkább vonzott mindez. Aztán öt év után elváltak útjaink. Budapestre költöztünk. Útravalónak a kezembe nyomta a KIO (Keressétek Isten Országát) 4. kötetét páter Bulányi tollából.

Azután Pesten megismerkedtem többek között - de általában rajtuk keresztül - számos (25-30) érdekes, szabadon gondolkodó, szabadon élő, de nap mint nap mint én, ugyanúgy küszködő emberrel. Fiatalokkal, idősekkel. Érdekes módon kapcsolatunk azóta is pontosan olyan, mint előtte. És nemcsak vele. Ezekkel az emberekkel nem lehet megszakítani a kapcsolatot. Nincs miért. Nem erőszakosak, nem tolaikodóak, nem akartak rám erőltetni semmit, de bármikor - éjjel, nappal - felhívhatom őket és tudom segítenek, amit tudnak. Én is így vagyok velük. Talán még az is vonzó volt bennük - így visszagondolva -, hogy nem ítélték el válásom miatt, sőt csodálkoztak miért nem járok misére és miért nem áldozom, amikor Jézus megbocsátott a bűnbánó, házasságtörő asszonynak. A legcsodálatosabb az egészben az volt, hogy a szülők magukba szíva a KIO (az Evangélium) tanítását át tudták formálni egész életfelfogásukat és életgyakorlatukat az adni, szolgálni, erőszakmentesnek lenni eszme alapján. Meg is élték, a többiek elé élték, nemcsak testvéreik elé, hanem a világ elé is. Nem csak lefelé, a kicsinyek felé - gyerekek, állatok, növények - hanem a felettesek felé is - a tanítók, a papok, a főnökök felé. De még ezen is túlmentek, még az azonos szinten lévőek felé is képesek voltak megélni mindezt, ami a legnehezebb. Nekem ez a Bokor ma is. Nem a KV, a BT, a Tájék, az Érted Vagyok és a munkacsoportok, hanem az emberek. Az emberek, akik ahányan vannak, annyi félék - mint a témához hozzászólók is írták - bár jóérzésüket nem ismerve én is tapasztaltam. Lehet, hogy a Bokor válságban van. De ez nem a fontos dolgok válsága. Nem a hit, nem a szeretet és nem az emberség válsága. Lehet, hogy túlnőtte a szervezeti formáit, de se a Bokor név, se a szervezeti

formák - ágak, csoportok, bizottságok - nem a Bokor lényege. A lényegét nem is nagyon lehet megfogni. Talán csak annyit lehet mondani: Krisztust követve kívánnak élni. De az élni nagyon nagy szó. A kívánnak, próbálnak, igyekeznek, megbotolva, felkelve, újra elesve, de lehetőleg nem csüggedve, egymásba kapaszkodva élni - inkább kifejezi a valóságot. Ebben az egészben a vallás is csak egy intézményi keret. Egy forma.

Egy olyan forma, aminek egyik látható jele a liturgia. A katolikus vallás világában ez a liturgia csak látszólag merev. Éppen a napokban hallottam egy előadást a Zaire-be gyakorolt katolikus liturgiáról, ami formájában az ősi törzsi hagyományokon alapszik - pápai áldással. És hát a Bokornak is van már saját - a konzervatív katolikustól eltérő - liturgiája. Tanúsíthatom, hogy például a Bokor-ökocsoport találkozóinak egészen sajátos liturgiája kezd kialakulni. És hát itt a dogmatika kérdése is. A KIO soha sem volt dogma. Szerencsére Gyurka bácsi hagyott annyi rést, el nem vart szálát, nyitott kaput logikája bástyáin, hogy nem vált dogmává. Egy lett, a sok bibliamagyarázat közül azzal a különbséggel, hogy éppen erre építkezve lett keresztény emberi tartása annak a néhány száz embernek, aki megismerkedett vele.

Ha a Bokor kizárja soraiból - persze erőszak mentesen - a katolikusokat, akkor tovább gazdagítja más vallási felekezetek gyülekezetét. Ha kritikusan, de mereven ragaszkodik a katolikus hagyományhoz védőbástyát húz maga köré, de ez a bástya inkább a feláldozható végvárhoz hasonlít, mint a főerőd egyik bástyájához. Az én szememben a Bokor egy élő valami. Mint ilyen lehet nyesegetni, formálni és akkor egy szép díszcserje lesz belőle, de lehet csak locsolni és a napfényre bízni a többit.

Ha valaki mélyebben kezd foglalkozni az Evangéliummal előbb, vagy utóbb elveszítheti a vallását. Erre több példát is láthattam a Bokorban. Ez csak akkor baj, ha erre az útra akar téríteni olyanokat, akik a vallásos életen keresztül tudnak Isten szeretetével megismerkedni és így csalódásokban, esetleg hitevesztésben is részük lehet. Ezért nagyon óvatossá kell lenni a számlálókkal. De ez már mindenkinek a saját felelőssége. Ha más zsebében akarja tartani a hitét, akkor ebből csak rossz származhat. De ez a katolikus vallásra is igaz. Ha téged eltávolít Istentől a katolikus vallás - valami oknál fogva - akkor óvakodj attól, hogy katolikus légy. A Bokorban találsz még vagy tíz másik irányzatot, amin keresztül rátalálhatsz a saját utadra.

Összefoglalva: szerintem a Bokor nincs válságban. Az egyes tagjai - az emberek - semmiképpen sem. Mindig lesz, aki elmegy és mindig lesz aki jön. A krisztusi tanítás sincs válságban és a Szentlélek ereje sincs. Féltetni sem kellene a Bokrot a számláló sokféleségétől, mert ez az írások hangjából ítélve inkább a "mit szólnak mások" féltése és nem a lelkiismereti szabadságé. Az

anya féltése más, mikor a gyerek először engedi el a kezét. Tudja - meg kell ütnie magát, hogy megtanuljon járni. Hagyjuk botladozni a Bokrot, hátha megáll a saját lábán és még járni is megtanul. A név fontos. Meg kell tudni szólítanunk egymást és megszólíthatónak kell lennünk, de ne csináljunk ebből létkérdést!

BULÁNYI GYÖRGY

MIKOR KERESZTELKEDJÜNK?

Az ember Istent gondolni képes lény: óhatatlan tehát, hogy keresse azok társaságát, akik élnek e képességükkel, s *tagja lesz valamelyik vallási közösségnek*. Ezek a közösségek vallanak valamit Istenről: *istenképünk van*. Azt is vallják, hogy Istennek elvárásai vannak velünk szemben: szeressük magunkat, házastársunkat, családunkat, nemzetünket s minden embert: *erkölcsünk is van*. Ezenfelül e közösségeknek vallási cselekményei is vannak, melyek kapcsolódnak emberi életünk legjelentősebb eseményeihez: születéshez, serdüléshez, párválasztáshoz, halálhoz, mert az ember a maga vallási közösségében *liturgiát is fejlesztő lény*. **A homo religiosus egyúttal homo moralis és homo liturgicus is.**

Jézus szerető Atyának rajzolta az Istent, és azt tanította, hogy nagyobb szeretete senkinek sincs annál, mint ha életünket adjuk barátainkért. Vallási cselekményei is voltak? Ilyenekről is gondoskodott tanítványai számára. Aki tanítványává akar lenni, a mellett hogy Isten és a szeretet parancsa alá rendezi életét, még meg is keresztesedik, mossa is tanítványtársai lábát, s eszi és issza Jézus testét és véré, mert így teljes az ember szövetsége Istennel és embertársaival. **A jézus ember is – vallásos, erkölcsi és önmagát szertartásokban is kibontakoztató lény.**

Jézus nem szakadt el Izraeltől s népe vallásától. Gyermekként körülmetélték, majd bemutatták a Templomban, felnőtként pedig tanított a zsinagógákban, s megülte a széder estét – elfogyasztva a húsvéti bárányt *keserű füvekkel, kovásztalan kenyérral és szőlőből préselt ünnepi boritallal*. Amikor tanítványait kiközösítette magából Izrael vallási közösségének vezetősége, feledésbe ment a tanítványok életében ez a zsidó liturgia, amely minden vallás liturgiájához hasonlóan befonta Izrael egész életét is, tehát a zsidó nemzetiségű Jézus-tanítványok életét is. Feledésbe ment, hogy Jézus a keresztesítést, a lábmosást s az eucharisziát nem Izrael népe vagy akármelyik más nép által kifejlesztett s nemzetileg sajátos liturgiájának leváltására találta ki, hanem az akármilyen népből támadható tanítványok tanítványi élet lepecsételésül szánta. Mindez annyit jelent, hogy nem akarják e Jézus kitalálta jelek pótolni a születéshez, serdüléshez, házassághoz, betegséghez-halálhoz társuló vallási cselekményeket, hanem megpecsételi tanítvány-

voltukat, amely nem a születésünkkel indul, hanem a felnőtté válásnak lehet csak velejárója. Amikor már odaadjuk életünket Jézusnak, amikortól fogva hiszünk már benne az életünket sem sajnálni akaró, mindent Jézusra tevő hitünkkel, akkor megkeresztelkedünk, áldozunk, mint e szertartásokkal beavatódó tanítványok. E vallási cselekmények, jelek, szentségek – akármilyen névvel illetjük is őket – aztán végigkísérik tanítványi létünket. Csak egyszer keresztelkedünk, de évről-évre megújítjuk keresztségi fogadalmainkat a nagyszombati ünnepi liturgiában – megvallva, hogy hiszünk mindent adó Atyánkban s a mindenkit egybeölelni akaró testvéri szeretetben. A nagycsütörtöki liturgiában pedig megmossuk egymás lábát annak jeléül, hogy nem uralkodni akarunk testvéreinken, hanem szolgálni akarjuk őket. Jézus testét és véré pedig minden szentmisénkben magunkhoz vesszük, mint jelét annak, hogy Jézussal egyesülten akarjuk az Isten Országát építeni. A Jézustól rendelt vallási cselekmények tehát tanítvánnyá avató szentségek: a tanítványok közössége megállapítja, hogy alkalmassá értünk-fejlődünk arra, hogy Jézus tanítványának mondassuk magunkat. Beavatnak, lepecsételnek.

Izrael vallási közösségéből kiszakadásunknak az lett a következménye, hogy a Jézustól kapott beavató szentségeket szétosztottuk, hogy azok ugyanúgy átfogják az emberi élet fejlődésének jeles időpontjait, mint Izrael vagy más népek vallási cselekményei. Amikor gyermek születik, keresztelünk, amikor már valamennyi értelem van bennünk, első gyónók és áldozók lesznek. Amikor serdülnek, akkor bérmelegnek. Aztán párválasztáskor a hotomiglanholtodiglan nyilatkozattal kiszolgáltatóják a felek egymásnak a házasság szentségét. Amikor pedig közeledik elmúlásunk, megkapjuk a betegek szentségét. Megállapíthatjuk: ennek a szétosztásnak az lett a következménye, hogy a Jézustól beavató vallási cselekményeknek szánt szentségekből – gyerekek számára szolgáló szentségek lettek.

HABOS LÁSZLÓ

"ÉS MI MÉGIS LÁNCOT HORDUNK."

"Majd mosolyogva nézem, hogy kezeimen a bilincs milyen szépen csillog a délutáni napsütésben." (Részlet A Markó utcában című versből)

Nem jön álom a szememre, valamilyen örömteli boldog érzés kerít hatalmába. Nincs is kedvem csak úgy átaludni az első éjszakát. Többen hangosan horkolnak körülöttem, és ahogy lenézek az ágyamról, ketten

csendben cigarettáznak. Nyugalom van. Két tenyeremet a fejem alá téve fekszem, s nézem a sötétbe burkolódzó mennyezetet.

- Hát itt vagyok! - mondom magamnak. Érdekes, alig huszonnégy órája is ugyanígy feküdtem, csak éppen otthon, a saját ágyamban. S akkor egy kérdést tettem fel magamnak:

- Felkészültél? - mosolygok, mivel a válaszadást szépen átaludtam és oly nyugodtan ébredtem ma reggel.

O, ez a nap! Mennyi minden történt velem, s körülöttem! Szinte hihetetlen. Ha naplót írhatnék, hát teleimám a mai napra szánt lapot. De ha minden napra csak egy egyszavas megjegyzést tehetnék, akkor a maihoz talán azt írnám, hogy: "állatkert". Mivel így, az első nap végén megállapíthatom, hogy az acélajtó mögött sétáló, s kulcsait csörgető smasszer szemében mi, azaz a cellák lakói állatok vagyunk, de ez fordítva is igaz - "vadállat" megjegyzéssel. Mindenesetre elhatározom nagy bölcsen (ha így, húszévesen bölcsnek nevezheti magát az ember), hogy én megmaradok embernek. Ha lehet, igaz embernek. Jó érzéssel adok hálát most Mennyei Atyámnak az eltelt napért. Reggeli imám jut eszembe, amit itt, nem is oly messze, a Batthyány téri templomban mondtam az Úrnak. A lényege az, hogy életemnek, amit a Teremtőtől kaptam, nem lehet más célja, csak Jézus követése. S vezessen ez az út bármerre is, ha O jár előttem, nincs mitől tartanom. Nos, hát hogy is kerültünk mi ide Jézussal a Fővárosi Büntetés-végrehajtási Intézet Gyorskocsi utcai börtönének 526-os cellájába?

Elmesélhetem, mivel, mint mondtam, nincs kedvem aludni. Röviden úgy, hogy ma délelőtt az ügyeletes katonai ügyész letartóztatott. Kezeimre bilincs került és bezártak ebbe a zárkába. Mondhatnám, hosszú út vezetett idáig, hogy engem katonai szolgálat megtagadásának büntetének vádjával előzetes letartóztatásba helyezzenek, pedig nem így volt. Egyszerűen a mai napra szól a behívóparancs sorkatonai szolgálatra. Vagyis jelentkeznem kellett volna a Népstadionban a többi fiatal fiúval, hogy úgymond: "elvigyenek katonának". De a megadott időben a Katonai Ügyészségen jelentkeztem, ahol egyszerűen közöltem, hogy én nem vállalom a sorkatonai szolgálatot.

- Miért nem? - kérdezte a hadnagy.

- Lelkiismereti okokból - feleltem, és átadtam a Hadkiegészítő Parancsnokságnak írt levelem másolatát.

- Micsoda, maga katolikus? - kapta fel fejét kissé ingerülten a katonatiszt.

- Igen - feleltem.

Miután elolvasta beadványomat, lassan, a

felsőbbrendűség hatalmával, megvetően nézett végig rajtam. Majd folytatta kihallgatásomat:

- Én úgy tudom, a katolikus egyház nem tiltja híveinek a katonáskodást.

- De nem is helyesli.

- A pápa tudtommal az, aki nem helyesli az ilyen magatartást! - közölte mélyen a szemembe nézve.

- Én Jézust követem, s azt biztosan tudom, hogy O nem fogna fegyvert soha! - jelentettem ki határozottan. Ezután felállt s a szekrényéből elővett egy Bibliát, és elémtette az asztalra.

- Mutassa meg nekem, hogy hol mondja a maga Jézusa, hogy ne menjen katonának! Egy fekete mübörkötésű Új szövetség feküdt az asztalon. Újnak látszott, bizonyára kevésszer lapozgatták. Nem nyúltam a könyv felé, felnéztem, a tiszt tekintetét kerestem.

- Az egész tanítása arról szól, hogy szeressünk. Arról, hogy szeressük még ellenségünket is. A szeretetre tanít és a szeretet véleményem szerint erőszakmentes. Ha Jézus tanítása szerint szeretnék élni - márpedig azért vallom magam kereszténynek, hogy így éljek -, értse meg, nem tehetem az ellenkezőjét! - válaszoltam. - A katonai szolgálattevés a magyar alkotmányban rögzített állampolgári kötelessége! - közölte emeltebb hangon.

- De létezik vallási és lelkiismereti szabadság, s én ezzel az alkotmány által biztosított joggal kívánok élni.

- Ha nem akar fegyvert fogni, hát ne fogjon, teljesítsen egészségügyi szolgálatot. Mit szól hozzá? - kérdezte.

- A katonaság keretein belül? - válaszoltam kérdésére kérdéssel.

- Hát természetesen.

- IJgy nem!

- Tudja, hogy mi vár magára?! - ezt már szinte kiabálta.

- Igen, börtön.

- Jól mondja, ezt akarja? - kérdezte kiabálva.

- Nem, de ha nincs más lehetőség, hát vállalom.

- Ja, igen, maguk valami békeszolgálatot szeretnének,

na de olyan nincs! - közölte ellenkezést nem tűrő hangon.

Erre nem reagáltam. Rövid csend után erőteljesen ordította:

- Hát milyen férfi maga? A megszegényítés eszközehez nyúlt, de ez már inkább a tehetetlenség eszközevé vált. A gépiró hölgy nem vált partnerévé ebben a játszmában. Szótlanul nézett rám és inkább a sajnálkozás jelei mutatkoztak tekintetében, mint a fölényes megalázás. Az újabb rövid csendet már halk kérdéssel szakította meg a hadnagy:

- Na, hajlandó katonának menni, vagy sem?

- Nem! - feleltem gyors határozottsággal.

Ezután a telefonhoz nyúlt és a vonal másik végén levőtől egy számot kért. Megíratta a jegyzőkönyvet, melyet azután átnyújtotta aláírás céljából. Majd az iratokat rendezgetve, reám se nézve szólt: - Kint váljon, majd szólítják.

Elhagytam az irodát, s ezzel a kihallgatásom és egyben az előzetes letartóztatásom megtörtént. A folyosón ülve nyugodt megkönnyebbülést éreztem. Néhány lépésnyire tőlem három fiú beszélgetett halkán. Ok bizonyára a Jehova tanúi - gondoltam. Érdeklődően néztek felém, de mikor reájuk pillantottam, újból egymásra figyeltek.

Kis idő múltán egy katona lépett elénk, s a nevemet mondta kissé akadozva, mint aki nem biztos benne, hogy jól mondja-e a papírjáról olvasottakat. Felálltam, jelezve, hogy engem keres. A hosszú folyosót, melyen haladtunk, nagy erős rács osztotta ketté. A rács másik oldalán egy fegyőr várakozott.

- Na, itt van még egy! - szólt a katona odaérve, a papírokat átadta az őrnek, aki kinyitotta a zárat, s a kítart rácsos ajtón én átléptem a börtön "küszöbét".

Egy újabb rácsos ajtó nyílt ki előttem s egy "kétrecben" találtam magamat furcsa emberek között. Egy falak nélküli "szobában", ahol a koszos beton aljzatot négyoldalnyi kerítés zárt körbe. Vegyes társaság volt körülöttem, több civil ruhás és néhány rabruhába öltözött férfi. Üldögéltek a betonon és beszélgettek. Valamelyik vidéki börtönről mesélt a rabruhás, aki onnan jött másodfokú tárgyalására. Szitkozódott, káromkodva szidta a fegyőröket és cellatársairól is igen negatív véleménnyel volt. Úgy két órája álltam a kerítés mellett, figyelve e furcsa gyülekezetét, amikor a lábam zsibbadására lettem figyelmes. Leguggoltam, felálltam. Ezt többször megismételtem, s ekkor egy hang megszólalt:

- Ne kényeskedj, üljél le! - mondta egy kopaszra borotvált fejű egyén. Nem akartam a koszba telepedni.

- Majd megszokja - mondta egy magas ember

legyintve.

Alighogy leültem, egy őr jött, s nyílt a rácsos ajtó. Kettesével bilincseltek össze minket.

- Akasszuk össze a kisujjunkat - szólt a hozzám bilincselte férfi.

- Irány a rabszállító! - kiáltotta a smasszer. Szűkösön kuporogtunk a kis autóban, mely gyorsan robogott velünk Budapest utcáin. Megkérdeztem "szíami testvéremet", tudja-e hova visznek? "A Markóba, befogadásra", hangzott a szűkszavú válasz. Jobbnak láttam nem kérdezősködni tovább, hisz úgymint a saját bőrömmön kell megtapasztalnom. Az erős rácsokkal borított egykori mentőautó a börtönépület hatalmas bejáratának közelében a járda szélén állt meg. Nehézkesen szálltunk ki az autóból, mivel a bilincs feszült, egy racsnival szorosabbra ugrott. Csípte a bőrt, kissé fáj, de nem volt időm figyelni erre. Meglepett az a tekintet, mely rám tapadt egy babakocsiját a járdán toló fiatalasszony pillantásából. Ahogy ott állt előttünk és nézett, az értetlenség, a megvetés és a sajnálat is sugárzott egymásután a hölgy szemeiből. Majd mosolyogva néztem bilincsemre és e szakadt külsejű emberre, aki összeszorított kisujjammal fogva húzott maga után a börtönkapu felé. Betessékeltek egy irodába, ahol megtörtént a befogadásom, vagyis alaposan átvizsgáltak. Kiürítették zsebeimet, és tételesen ellenőrizték a holmimat. Elvették a táskámban talált mosóport és borotvahabot. Megtudtam, hogy ezek tiltott tárgynak minősülnek (úgynevezett szökést elősegítő eszközök), s mint ilyet, egyszerűen elkobozták. A visszaúton egy másik "jóemberhez" lettem láncolva. A láncunkat, mely mély nyomot hagyott csuklómon, egy méretes lakat ékesítette. Az autó tejüveg rácsos ablakain át nem láthattam ki, így magam elé nézve ültem.

- Dobj meg egy cigivel! - szólt hozzám egy szakállas, ápolatlan külsejű ember.

- Nem dohányzom! - válaszoltam.

- Jó neked - jegyezte meg halkán, egy igencsak foghiányos középkorú ember.

Miután visszaérkeztem a Gyorskocsi utcai börtönbe, megkaptam a "kincstári felszerelésemet" (csajka, kanál, pohár, evőeszközök, ágyneműhuzat stb.). Majd felvezettek az ötödik emeletre, ahol egy szűrős szemű őr nézett végig rajtam.

- Na, hova tegyelek téged, fiam? - kérdezte önmagától, papírjai között lapozgatva. Az 526-os zárka ajtaját

nyitotta ki.

- Na, ez jó lesz - mondta, és már kattant is a zár mögöttem.

- Jó napot! - mondtam, letéve lábam mellé a felszerelésemet. Néma csend lepte el az addig talán élénk beszélgetésektől zajos cellát. Megindultam a hozzám legközelebbi ágy szélén ülő férfi felé, kezemet nyújtva, hogy bemutatkozzam, miközben valahonnan a füsthomály mögül egy rekedt, de tekintélyt parancsoló hang szólalt meg:

- Mi a balhéd, haver?

- Katonai szolgálat megtagadása - feleltem, amire némi hümmögés hallatszott.

- Na, ott a haverod - szólalt meg újra a hang, s a hozzá tartozó kéz az egyik felső ágyon fekvő fiúra mutatott. Miután befejeztem a tizenhárom cellalakónál tett bemutatkozásomat, az egyetlen üres fekvőhely felé léptem. Az alatta levő "lakó", egy középkorú, ritkás hajú, enyhén köpcös, mélyen ráncolt, pirosposzsgás arcú ember áll föl. Erőtlen hangján szólt:

- Na figyelj, így kell "megcsinálni" az ágyadat - mondta. S én próbáltam figyelni kezeinek gyors mozdulatait. Felmásztam az ágyra, s onnan néztem szét új otthonomra. Sűrű volt a rács az ablakon, de a fény kellő mennyiségben áramlott be, s a meszelt falakról visszaverődve világos szoba látszatát keltette. Sok emeletes ágy, kettő mosdókagyló, egy megrepedt tükörrel, és egy szakadt függönnyel félig eltakart illemhely. Egy polc, melyen négy könyv sorakozott. Az ágyak alatt táskák, szatyrok a lakók személyes holmijaival. Nagyjából ennyi tárgy és persze a tizenhárom ismeretlen zárkatárs alkotta e cellát. Mellettem feküdt a Jehova tanúja fiú, s hozzám hasonlóan csendben figyelte a zárka életét. Néhányan hanyagul feküdtek ágyaikon és látszott rajtuk, hogy unatkoznak. Ahogy ezeket az embereket figyeltem, megszólalt mellettem a srác:

- Ugye te nem vagy Jehova tanúja?

- Nem, én katolikus vagyok - feleltem. Érződött a meglepetés tekintetén.

- De a katolikusok nem szokták megtagadni a katonaságot! - folytatta érdeklődően.

- Lehet, de vagyunk néhányan, akik mégis -

válaszoltam neki. Bizonyára erről nem volt tudomása, mármint, hogy hittestvéreim kívül más felekezeti fiataljai között is lehetnek hozzájuk hasonló gondolkodásúak. Közben a cellában az élet folyt a maga megszokott módján. Halkan beszélgettek az emberek, és az unalom elűzése végett játszottak. A dominó- és sakkjátékosokat "gibicek" vették körül, s az egyszerű népre jellemző káromkodás hangjaival jelezték rosszállásukat, vagy az elégedettségüket egy-egy lépés után. A halk beszélgetések hangjai nem jutottak el tudatomig, de bizonyára valamilyen élettörténetek lehettek. Ahogy a nappali fény elhalványult és jelezte az éj közeledtét, úgy halkult a zárka zsvajja is. Az élénk beszélgetések suttogó információcserére mérséklődtek. Legalább öt órája fekszem itt, kényelmesnek nem nevezhető ágyamon. Lenézek újból, de már nem izzik egy cigarettavég sem, talán alszik mindenki. Istennek adva hálát fejezem be az első börtönben töltött napot.

Halk nyüzsgésre ébredtem. Körülnéztem hamar, rájöttem, az lesz a legjobb, ha sorba állok a mosdókagylókhoz. Tisztálkodás után csak úgy álltam az ágyam mellett várva, hogy történjen valami. Hamarosan megszólalt a zárka főnök:

- Álljatok sorba, jönnök!

Kinyílt az ajtó és egy smasszer lépett be rajta kis táblával a kezében.

- Zászlós úrnak jelentem, az 526-os zárka létszámenellenőrzésre fel sorakozott! - jelentette.

- Rendben - felelte az őr, és ujjai segítségével megszámolt minket, majd kilépett az ajtón. A retesz durva hangja volt a jeladás a megalázott sorban állás feloszlásának.

A felső ágyasok egy része felmászott lakhelyére, míg mások az alattuk lakó ágyának szélére telepedtek és elkezdődött egy újabb nap a zárka életében.

Átnéztem táskámat, mely sértetlen volt. Ennek örültem, s ezután én is elhelyezkedtem ágyamon. Ismerkedési beszélgetést folytattam Lacival, a Jehova tanú fiúval. Enyhén dundi, de inkább erőteljesebb duzzadt, mint zsírpárnáktól, kerek fején rövid haját viselt. Erős szemöldöke és szúrós tekintete tekintélyt kölcsönzött számára. Megtudtam róla, hogy oroszországi bányászlegény, s villanyszerelőként dolgozott a bányában, vagyis inkább a felszínen. Hozzám hasonlóan szüleivel és testvéreivel élt ezidáig. S kisgyermek kora óta tagja egyháznak.

A reggeli osztáshoz onnantól sorakoztak az emberek. Furcsán néztem ezt az érdektelenséget, mivel én nagyon éhes voltam. A csajkámba egy merőkanál fekete folyadékot merített a szakács, és egy másik két szelet

kenyeret tett a kezembe. Az egyik alsó ágy szélére kéredzkedtem, majd a számhoz emeltem a csajkát és belekóstoltam az italba. Érdekes, új, ismeretlen ízt éreztem. Lassan kortyolgattam a bivalytejnek nevezett italt, nagyokat harapva a kenyérbe. Hiányérzetem támadt, jó lett volna még enni valamit.

Reggeli után talán, mint az éppen talpra állt újszülött kiscsikó, bizonytalan léptekkel, de elindultam a börtönélet megismerésének rögs útján.

Az egyik alsó ágyon fekvő középkorú embertől, aki gyermektartási díj nem fizetéséért várta ítéletét, megtudtam, hogy a zárkafőnök gyilkosságért ül. Feleségét ölte meg, féltékenységből. A hosszú börtönének nyomait tükrözték arcának kemény vonásai. Az "öreg" rab nyugalomával és az ezzel járó bölcsességgel ült ágya szélén, s kezei gyors, megszokott mozdulataival sodorta cigarettáját. Láthatóan tetszett neki ez a tisztelet, amely itt övezte. Egy igen durva, szinte ijesztő külsejű, izmos, jókötésű, kopasz fején több mély forradás nyomával ékeskedő srác ugrott fel hirtelen ágyáról, s kezdett idegesen mászkálni a cellában.

- O miért van itt? - kérdeztem beszélgetőtársamat. - A Zoli - kezdte mesélni rövid történetét -, hát, valami nincs teljesen rendben nála, tudod, szerintem a fejével van valami baj. Állítólag nagyon szép menyasszonya volt. Legalábbis az ismerőse, aki már elment, azt mesélte, hogy igen szemet gyönyörködtető, de ugyanakkor könnyűvérű menyecske lehetett. Miután ez a szerencsétlen elment dolgozni, látogatók érkeztek a nőhöz. Sejteted, miért. Talán elmondhatta neki valaki, hogy mi történik a lakásban, amíg ő dolgozik. Az egyik nap elbújt és megleste a dolgot. Berontott a szobába, s a kurafit kivágta az ablakon. A szomszédok akkor fogták le, amikor éppen a legény fejét készült a kaszájával levágni. - Hát nem semmi, mi? - kérdezte tőlem.

- Hát nem, ahogy mondod - feleltem, tudva, hogy ezt a választ várta. Ahogy elnéztem Zolit, nem tudtam eldönteni, hogy a története igaz-e vagy sem. (Talán a sztorihoz hozzátartozik, hogy ittlétem alatt egyszer sem beszélgettem ezzel a zavaros fejű illetővel.)

Az éppen sakkozó párosról kiderült, hogy kisstílű zsebtolvajok. Kisvártatva elhívták "informátoromat" a felállított "dominóasztal" mellé az egyik alsó ágyhoz.

Szemeim lassan, körültekintően lesték sorstársaim arcát, figyelve a tekinteteket, hátha elárulnak valamit gazdáikról. Azt tudtam jól, hogy egyikük sem ártatlan bárány, de nem tűntek igazi vadállatoknak sem.

Még tegnap este észrevettem a könyvespolcot a falon, most elindultam, hogy megnézzem a választékot. A porlepte könyvek lapozgatása közben odalépett hozzám egy vékony testalkatú bajuszos cigányember.

- Szeretnél valamit olvasni? - kérdezte.

- Igen - válaszoltam, kezembe véve Verne Grand kapitány gyermekei című könyvét.

- Gyere - mondta, és ágyához invitált. Egy füzetet vett elő, és a kezembe nyomta.

- Elolvashatod, ha akarod. Én most írok megint - mondta, s leült ágyának szélére. Felmásztam fekhelyemre, s elolvastam G. Laci írásait. Ha irodalmi hovatarozását nézem e műveknek, hát az egyperces novellákhoz sorolnám. Három rövid írás, mely mindegyike egy beteljesült szerelem történetét mesélte el. A jelen korban játszódtak a történetek, s gondolom, a főhős mindegyik esetben maga a szerző volt. Tetszettek e rövid alkotások. Elragadja az olvasót, szinte átélésre kényszeríti, igaz, az én belsőm másként vágyakozott a szerelemre. Miután visszaadtam a füzetét, megdicsértem, s ez láthatóan tetszett neki. Ja, a történethez hozzákívánczik, hogy G. Laci autólópás miatt várta tárgyalását. Elmondása szerint Székesfehérváron kötötte el a Zsigát, s az őt üldöző rendőrök a Blaha Lujza téren kapták el, miután belerohant a 6-os villamosba.

Belekezdtem a Verne könyv olvasásába, mivel úgy gondoltam, egy napra elég ennyi újdonsült társaim megismeréséből. Olvasásomat az ebédosztás szakította meg.

- Mi a moslák mára? - kérdezte valaki a szakácstól.

- Majd megtudod, ha megkóstoltad! - hangzott a válasz.

- A szokásos, Petőfi-leves, meg valami tészta - mondta az első, akinek csajkájába került az éték. Hát igaz, ami igaz, a leves inkább hasonlított a mosogatóléhez, s tésztából is ettem már jobbat.

Ebéd után levélpapírt vettem elő. Megírtam szüleimnek, hogy a körülményekhez képest jól vagyok, és hogy mit ijjanak a borítékra annak érdekében, hogy levelük eljuthasson hozzám. Miután borítékba tettem a levelet - amit ugye nem volt szabad leragasztani -, elgondolkodtam szüleimről. Nem értenek, vagy inkább nem ismernek. Talán ők úgy hiszik, hogy ismernek, de most ezt a dolgot nem értik. A miertre nem találnak elfogadható választ. Maguk helyett másoktól várnak segítséget.

Szinte látni és hallani véltem rokonainkat, ahogy mondják szüleimnek: Hiszen milyen rendes, kedves fiú volt ez a Laci gyerek, hát mi lett vele, hogy tehetett ilyet veletek?. Hogyan is lehet az aggódó szülői szívet megnyugtítani, ha az ember egyedül van (még ha oly biztos is a dolgában) azokkal szemben, akik sokan vannak és az evilági értékrend szerint élnek? Talán a hit

az, ami segíthet.

De be kell látnom, hogy hiába ugyanaz a hit, ha más-más oldalról nézzük, akkor egy kicsit másként is látjuk. Na, de ahogy mondani szokták: "a remény hal meg utoljára"! Hát rábízom ezt az ügyet a Gondviselésre. Így erősítettem magam s tettem a levelet a kis 1 évéládikába, hogy másnap reggel elinduljon a címzettjéhez.

Délután beszólt a smasszer, hogy készüljünk sétára. Kettes sorban igyekeztünk le az udvarra, ahol libasorban haladtunk egymás után körbe-körbe a börtön udvarán. - Pofa be! - hallatszott a durva üvöltés, ha halk duruzsolást észlelt valamelyik ór. A cellába való visszatérésünk után többen siettek az ablakhoz. Akkor még nem sejtettem, hogy miért ez a nagy lelkesedés, hisz most jöttünk fel az udvarról, miért oly érdekes az a betonlacc madártávlatból is?

- Azt nézd, azt a bögyös barnát., az a tréningruhas kokeró, az is milyen jó., hogy mit tennék azzal a.- Hát igen, utánunk a hatodik emelet lakói, a nők sétáltak. Ötmeletnyi férfihad öröme és a smasszerok bosszúságára, ugyanis kisvártatva berontott egy ór kiabálva:

- Akit még egyszer meglátok az ablakban, azt azonnal viszem a fogdára!

- Na, ez a börtön! - vagy inkább ez is a börtön - gondoltam magamban.

VINCZE JÓZSEF

ÉLET ÉS NÖVEKEDÉS

Mk 4,26-34

Isten csodálatos gondolata az élet. Mindenben benne van az élet csírája: az emberben, az állatokban, a növényekben. Miért érezzük jól magunkat a természetben? Mert minden él körülöttünk.

Az élet csírájának eljuttatása is lenyűgöző. Minden megtalálja a módját a szaporodásra:

- a pitypang magját elviszi a szél,
- másfajta magok beleragadnak az állatok bundájába, és ők viszik messzire,
- a madarak az ürülékükkel terjesztik a megemészthetetlen magokat,

- „Ne nyúlj hozzám” növény, lelövi a magját, ha hozzáérünk (vákuumot hoz létre).

Minden magban benne van az élet csírája, ami sokszor évszázadokig megmarad. Megfelelő körülmények között a mag megsokszorozza önmagát. Búza, kukorica, napraforgó – a sokszorosát adja vissza önmagának. A fák egy része egyesével szaporodik, de így is sok új hajtás lesz.

Az életerő növekedése nagy titok. Nem kell hozzá az ember tudománya. A mag magától csírázik és növekszik.

A növekedést nem lehet siettetni, de nem lehet késleltetni sem. Példa: Egy földműves irigykedve nézte szomszédja vetését, amely magasabb volt az övénel. Egyik este kiment, és olyan magasra húzta a saját vetését, mint a szomszédé volt. Reggelre az egész vetése elszáradt.

Amelyik növény nem növekszik, az elpusztul. Példa: Nem fordul elő, hogy egy fa évente nem növekszik. Ha nem nő, akkor elpusztul. Csak az ember képes arra, hogy ne növekedjen szellemben-lélemben.

Jézus az Isten Országáról mondta el ezeket a példázatokat. Isten Országának magja az emberi szívben megfog, kicsírázik, gyümölcsöt hoz. Isten Igéjében nagy erő lakozik:

- szétfeszíti a megmerevedett kereteket,
- megújítja a megtorpant és megromlott életeket,
- megváltoztatja az elme gondolatait, a szív érzéseit, a megszokott életet.

Jézus ezekkel a példázatokkal elmondta, hogy Isten Országá nem eredménytelen műfaj itt a Földön. Mindig lesznek olyanok, akiket megragad, akik építik, akik által megmarad. Hogyan? Ez az Isten titka!

Amit Jézus az idézett evangéliumi szakaszban elmondott, abból a következőket tudhatjuk:

- Isten Országá elpusztíthatatlan,
- minden körülmények között növekszik (meg akarták szüntetni a kommunisták, fasiszták, liberálisok, ateisták, a jóléti társadalom követői),

- Isten Országát elnyomni, megszüntetni nem tudják, mert az embernél nagyobb erő táplálja,
- a növekedése folyamatos,
- van és lesz jövője, beteljesedik,
- maga a Teremtő gondoskodik a létrejöttéről, növekedéséről,
- Isten Országáa csak az ember együttműködésével jöhet létre épülhet és növekedhet.

Isten Országának éltető csírája, magja minden emberben benne van. Így lettünk teremtve, megalkotva. Rajtunk áll és fordul, hogy Isten Országáa növekszik-e általunk és bennünk.

DÖRY ISTVÁN

PISZKÍTÓ TŰZ

Idézet: „Minden bűn legnagyobb büntetése, maga a bűn következménye, mely a pokol jele és megtapasztalásának kezdete már itt a Földön.

Földi életünk során megtapasztaljuk a bűn tragikus következményeit, melyek a pokol valóságának előjelei.” (

Mieczyslaw Piotrowski, SChr)

... mely után a Galata levél egyik bűnlajtroma következik, pedig ugyanígy el lehet mondani, hogy itt a Földön minden jócselekedet, szeretet, mosoly a mennyország előképe (KIO 1.) Induljunk el ennek a kettősségnek, a földi pokolnak és a földi mennyországnak az elemzésével:

A pokol előképei

Nézzük meg először, hogy milyen bűnök következménye miatt lesz Földünk egyre hasonlatosabb a pokolhoz.

-- **forróság:** A pokol legismertebb attribútuma a forróság, amelyet a fekete kőszén és a földalatti világból származó kőolaj égetésével tolunk bele a légkörünkbe.

-- **bűz és gázok:** szintén van a pokolban, ugyanúgy mint vegyi üzemek, hőerőművek,

hulladék-feldolgozók, kipufogók, állatkínzó telepek környékén.

-- **kénkő, kátrány:** a kéntartalmú lignit égetése a hőerőművekben, melynek következménye és büntetése a savaseső; a magas kéntartalmú nehézelajjal, dízellel hajtott konténerhajók, kamionok fekete füstje, a kilyukadt tartályhajók pokoli képei folyamatosan figyelmeztetnek.

-- **a pokol útjai sem csupa jószándékkal,** hanem fekete aszfalttal vannak kikövezve. Az autóknak kényelmes, a Természetnek büntetés.

-- **pokoli a zaj, a stressz** – mondjuk. Bele se gondolunk, hogy az agyonzsúfolt evilági élet a pokol elővételezése.

-- **háború,** a legnyilvánvalóbb pokol. Bűn és egyben bűnhődés. Pokoli fájdalom, szomjúság, kínok a bűn következményei; a globális felmelegedés előrehaladtával egyre több háború lesz.

-- **terjed, mint a ragály:** fekete halál, vérhas, bélpoklosság, fekete himlő, AIDS, veszettség, tüdővész, torokgyík, tetánia, lépfene – és akkor a biológiai fegyverekről még nem beszéltünk.

-- **humanitárius katasztrófának** nevezzük, amikor a földi pokol képeit látjuk, pedig valójában: „Kép a jövőből”

-- **polgárháború:** mindenki harca mindenki ellen, avagy „ember embernek farkasa”, mondhatnánk, amíg rá nem jövünk, hogy a farkas pont nem ilyen.

-- **Wall Street,** és odabent a tőzsdei téboly, maga a pokol. Nem a mi utcánkban van felállítva az Aranyborjú szobra, hanem a New York-i tőzsde előtt.

-- **Eladó az egész világ** (ld. a keretesben: Áll a bál a pénz körül... a Sátán örül)

-- **reklámok, hírek, hazugságok:** bűnök, amik magukban hordozzák a poklot.

-- **terror,** magdeburgi félték-e, szorongás, örület

-- **rabság:** akár fizikailag a rács mögött, akár szerfüggőség, elvonási tünetek, olyan mint a pokol.

-- **hiúság, hiábavalóság, vanitatum vanitas:** amikor tudjuk, hogy fenntarthatóan kellene élnünk, de helyette a további hiábavalóságot, a poklot építjük.

Talán ez a pár sötét asszociáció is mutatja, hogy környezeti bűnököt követünk el, és ráadásul a poklot kapjuk.

Nem fogok kitérni a bűnügyi regények, horror és thriller típusú filmek, apokaliptiszek témájára, mert már így is elég nyomasztó, amit itt leírtam. Térjünk át inkább a második részre! (Mint a karizmatikus viccben: Megtértem a prédikáció

egyetlen mondata hatására. És melyik volt az? Most térjünk át a második részre!)

A mennyország előképei

Nézzük melyek a mennyország attribútumai, melyek magukban hordozzák jutalmukat is:

-- **mennyei béke:** Boldogok a béketeremtők, mert őket Isten fiainak fogják hívni (Mt 5, 9)

-- **örök tavasz,** hajnali derengés Petőfinél, de semmiképpen sem az időjárás szélsősége képe.

-- **örök lét:** amikor a létezéssel összhangban élünk, amikor nem kell változtatnunk, csak azért, mert muszáj.

-- **teória:** Szokták mondani, hogy a klímaváltozás, az evolúció, a mém-evolúció csak teória. Nem tudják, hogy szó szerint a teória: Isten szemlélete.

-- **tiszta, friss, párás, üde levegő:** mennyei! Ilyen lenne a levegő, ha hagynánk.

-- **égbolt,** mennybolt: míg a pokoli energiák a föld alól jönnek, addig a megújulók, nap, szél, víz az ég ajándékai

-- **Jehova tanúi** egy olyan felekezet, akik különösen ki vannak hegyezve a földi mennyország képére. Füzetkéikben az utolsó előtti oldalon mindig a béke képeit próbálják lerajzolni grafikusaik: *növények, állatok békében, emberek, családok osztoznak a kert termésén, öröm, mosoly, ragyogás.* („Boldogok a szelídek, mert ők öröklük a Földet.” Mt 5, 5) Szoktam kérdezni tőlük: És ti így éltek? – Majd fogunk. Mondom: Nem katonáskodtok, nem dohányoztok, nem isztok, már csak annyi hiányzik, hogy kiköltözzetek egy ilyen szép völgybe, ültessetek fákat, műveljétek meg közösen a kertet, és osztozzatok meg testvériesen a termésen. – Majd a Jóisten. – mondják. – Komolyan gondoljátok, hogy a Paradicsom palántáit nem kell elültetni?

-- **Olyan élvezetek, amelyek nem okoznak elvonási tüneteket:** önkéntelenül is azt mondjuk, Hát ez mennyei volt! Forróságban egy pohár hideg víz! De nem fogunk másnap kuncsorogni a víz-dealernél egy lövetért.

-- **egészség, lelki-szellemi teljesség,** a menny színönimái (ld. keretes, Találkozás egy teljes-emberrel)

-- **mennyei szeretet, jóakarát, egyetértés** – bevállalom, most jöttem le a falvédőről.

-- **a Természet szépsége** a menny előképe, amikor rácsodálkozunk a táj szépségére.

-- **boldogság:** 75%-ban mozgás: munka, edzés, kacagás. A többi: mosoly, köszönés, hála, segítség,

belefeledkezés, reflexió, elégedettség, játék, közösség, szertartás és szépség.

Láthatjuk, hogy a másik oldalon a fenntarthatóság, a boldog változatlanóság, amin nem szükséges változtatni, az örök lét eredménye és jutalma.

Piszkító tűz

Hogyan nevezzük azt a folyamatot, amely a jelen természetes állapotától, direkt a pokol és az összeomlás felé vezet? Rengeteg szenvedés, tűz és felmelegedés, és még a vége sem a jó, hanem maga a pokol. Legyen a neve áthallással: **Piszkító tűz.** Az összeomlás folyamata, melynek minden lépése bűn, a folyamata pedig a büntetés.

Az összeomláshoz vezető folyamatokat mások is elszenvedik, de rossz azoknak is, akik legfőképpen okozzák. Rossz a Természetnek, rossz a szenvedő világ szegényeinek, de gyerekeink, unokáink generációira is ugyanez a sors vár. Olyan, mint a szenvedélybetegség, egyre többet akarunk, egyre kevesebbet érzünk, egyre közelebb jutunk a halálhoz, egyre közelebb a pokolhoz.

A történelem folyamán egész népek omlottak össze (Maják, Húsvét-sziget, Róma, Mezopotámia, Angkor, Pueblo népe). Ma a globalizáció korában egy bolygó a tét.

Az összeomlás folyamata gyors, de nem olyan gyors, hogy minden összeborul, és leesünk a pokol fenekére. Egy folyamat, amelyben minden nap részt veszünk, egyre drágábban és drágábban megfizetjük, de nem eszmélünk.

Megtisztulás

Az előző folyamat ellenkezője a **megtisztulás:** egy félig-meddig pokoli, mai világban az összeomlási folyamatok megfordításán fáradozni. Attribútumai:

-- **Másokon (is) segítség.** Azért van zárójelben az 'is', mert elsősorban magunkon segítünk, amikor megtisztulunk a bűntől, kigyomláljuk agyunkból a rombolás mítoszait, tiszta környezetet védünk és élvezünk. De segít másokon is, embereken, állatokon, egy tisztább, békés világgal; segít az utánunk jövő generációkon, azzal, hogy nem tékoztunk el az örökségüket.

-- **Exponenciális terjedés** – ajjaj, már megint valami exponenciálisan nő! –, azzal a kivétellel, hogy szeretetből, békéből, természeti szépségből bármennyi lehet a Földön.

-- **Ledolgozni a piszkító generációk restanciáját,**

-- **visszatérni a Természet fenntarthatóságához.**

-- **Takarékosság, mint a pazarlás ellentéte,** és igen, a takarékoság nem a pokol, hanem a menny előképe: Vegyetek példát a mezők virágairól, az ég madarairól! (Mt 6, 26-29).

-- **Főemlős diéta:** ld. keretes 4 Megkérdeztük a ChatGPT-t, mit kapnak az állatkertben a főemlősök?

Összességében így válaszolhatunk a kezdeti felvetésre: A környezeti bűnök legnagyobb büntetése az a hatás, amit okoznak a természeti világban (forróság, gázok, zaj, stressz, háború, hazugság, összeomlás). Míg a megtisztulás jutalma ugyancsak ez, ti. a hatás, amivel a világot és magunkat meggyógyítjuk.

Keretes 1

*Eladó az egész világ.
Aranyborjú fennen trónol,
minden Ő előtte hódol.
Mindenki hitvány pénzt kíván.
Itt a kurta földi pályán
kit megejt a sárarany,
Ünnepelni úgy rohan
ezt a gögös szörnyű bálványt.
Érte koldus és király
fékevesztett táncot jár.*

*Áll a hajsza, áll a bál a pénz körül,
Járja koldus és király, a sátán örül.*

*Eladó az erény, s a bűn,
mert a pénz nem ismer Istent.
Mert a pénz legázol mindent.
Övé a kéj, övé a kín.
Érte küzd a test, a szellem.
Ő hozzá visz minden út.
Érte dúlnak háborúk,
s harcok ember-ember ellen.
És ez átkos mammonért
omlik annyi drága vér.*

*Áll a hajsza, áll a bál a pénz körül, a pénz körül.
Járja koldus és király! A sátán... a sátán örül.
(Mephisto rondója)*

Keretes 2

A különböző kisördögök így számolnak be a bukott Sátánnak:

"Én a technikai fejlődés ördöge vagyok. Elhítem az emberekkel, hogy minél több használati tárgyat gyártanak és minél gyorsabban gyártják őket, annál jobb lesz nekik. És az emberek, életüket tárgyak termelésére fecsérelve, egyre többet és többet gyártanak, noha azoknak, akiknek gyártják, nincs szükségük rá, akik meg gyártják, azok számára hozzáférhetetlenek."

Jön a következő: "Én a munkamegosztás ördöge vagyok. Elhítem az emberekkel, hogy sokkal gyorsabban lehet a tárgyakat gépekkel gyártani, mint kézzel, gépekké kell változtatni az embereket, és ők ezt meg is teszik, a gépekké változtatott emberek pedig gyűlölik azokat, akik ezt tették velük."

A következő:

"Én a közlekedés ördöge vagyok. Én azt hittem el az emberekkel, hogy igen üdvös és szükséges is számukra, hogy minél gyorsabban tudjanak egyik helyről a másikra utazni. És az emberek, ahelyett, hogy ki-ki a maga helyén igyekeznek az életén javítani, az élet nagy részét az egyik helyről a másikra utazgatással töltik el, s nagyon büszkék arra, hogy egy óra alatt 50 kilométert, vagy még többet is meg tudnak tenni."

(Tolsztoj: Legenda -- A pokol lerombolása és helyreállítása)

Keretes 3

Találkozás egy teljes-emberrel

Vonaton utaztam, harmadosztályon. Felszállt egy apáca, rengeteg csomaggal: holmit vitt egy új gyermekmenhely berendezésére. Szemre nem volt rajt semmi figyelemreméltó, de lényre tündökölt: őt már nem érintette a földi élet, ami nem gátolta abban, hogy jobban tevékenykedjék, mint akik az élettől százfélét akarnak.

Megszólítottam: Megvan-e minden csomagja? Elgondolkozott és számolni kezdett: "Egy, kettő, három... nyolc, kilenc", aztán sajátmagára mutatott: "tíz". Őneki már csak poggyász volt a saját teste is.

Ez az együgyű, tehetetlen, szórakozott kis szolgáló nagyobb hatalom, mint a föld minden fegyvere együttléve.

(Weöres Sándor: A Teljesség felé)

Keretes 4

Kérdés: Milyen eledellel etetik az állatkerti majomházban a főemlősöket (csimpánz, bonobó, orangután)? Reggeli, ebéd, vacsora?

A ChatGPT ezt mondta:

Az állatkerti főemlősök, például a csimpánzok, bonobók és orangutánok etetése gondosan összeállított étrendet követ, amely az állatok természetes étrendjét és táplálkozási szükségleteit veszi figyelembe. Az étrend általában változatos, és különböző étkezésekre osztják:

Reggeli

Friss gyümölcsök: banán, alma, körte, narancs, szőlő, bogyós gyümölcsök.

Zöldségek: répa, uborka, zeller, paprika.

Zöld levelek: saláta, spenót, kelkáposzta.

Ebéd

Főtt zöldségek: édesburgonya, tök, brokkoli.

Fehérjeforrások: főtt tojás, kis mennyiségű sovány hús vagy hal (bizonyos fajoknál).

Magvak és diófélék: mandula, dió, napraforgómag.

Kiegészítők: speciális állati takarmány (pellet) vagy vitaminok.

Vacsora

Gyümölcsök: könnyebb gyümölcsök, mint a dinnye, mangó, papaya.

Zöldségek: uborka, paradicsom, kevés főtt zöldség.

Főtt gabonák: rizs vagy zab, néha kenyérféle.

Kiegészítő finomságok

Méz vagy joghurt: időnként jutalomként.

Fák kérge és ágai: a fogak karbantartására és unaloműzéséért.

Természetes rágcálnivalók: bogyók, friss fű.

A főemlősök táplálékát az évszakok szerint is változtatják, hogy biztosítsák a friss és szezonális alapanyagokat. Az etetés időpontjai rugalmasak lehetnek, és gyakran kísérik őket olyan játékok vagy rejtvények, amelyek serkentik az állatok természetes viselkedését és intelligenciáját. Az ételeket például elrejtethetik dobozokban, hálókban vagy fák ágai között, hogy az állatoknak dolgozniuk kelljen a megszerzésükért.

HANS KÜNG

A FUNDAMENTALIZMUS KETTŐS ARCA

A 20. század vége táján kevés fogalom vált olyan népszerűvé és ezzel persze olyan homályossá is, mint a „fundamentalizmus”, amelyet bizonyos konzervatív áramlatokra alkalmaztak, nemcsak a kereszténységben (protestantizmus), hanem az iszlámban és a zsidóságban is, sőt minden vallásban. Azóta még bizonyos politikai és társadalmi áramlatokra vonatkozóan is használják. De ha értelmesen akarjuk tágítani a fogalmat, akkor először pontosítani kell.

Miért lehet valaki fundamentalista?

Először is meg kell állapítani: A fogalom és a mozgalom eredete alapján a **fundamentalizmus** esetében először is olyan jelenségről van szó, amely a **reformatori-protestáns paradigma keretében** játszódtott le. 1910 és 1915 között ugyanis az USA-ban, a princetoni evangélikus mozgalom és ottani konzervatív teológusok egy egész írássorozatot (12 kötetet) adtak ki, „The Fundamentals” sorozattal (ami természetesen az igazi keresztény hit alapjaira utalt). Így aztán ennek a már korábban létező irányzatnak a képviselőit „fundamentalistáknak” nevezték (a baptista C. L. Law 1920-ban alkotta meg a fogalmat).

De rögtön hozzá kell tenni egy **második** megjegyzést: Nem minden protestáns és nem is minden konzervatív protestáns fundamentalista; sőt nem minden pietistának¹ vagy „evangelikál”²

ember „belső átalakulásáról” (újjaszületéséről), akit aztán Isten és a keresztény üzenet annyira „megérint, megragad és beteljesít”, hogy az kívül, az életében is megnyilvánul.

² „Teológiai identitásukat” a következő hitvallások és nyilatkozatok elfogadása határozza meg:

¹ A pietizmus egy jámbor vallási megújító mozgalom, amely a 17. század második felében alakult ki, és középpontjában a [keresztény spiritualitás](#) áll. A klasszikus pietizmus személyes, egyéni, [élő hitet](#) hirdetett, amely a Biblián alapul, és megváltoztatja az egyén életét, azaz hatással van a megélt mindennapi életére. Nem elsősorban külső cselekedetekről és [rituálékról](#) van szó, hanem az

kereszténynek kell fundamentalistának lennie. Sok olyan protestáns, pietista és evangélikál van, aki a maga konzervatív vallási alapmagatartásával nagyon is megpróbálja összekötni a modernitás társadalmi, szellemi és vallási igényeivel szembeni nyitottságot. Hát akkor ki a fundamentalista? Válasz: Fundamentalista az, aki – függetlenül attól, hogy lutheri, kálvini, pietista hagyomány alapján-e – **a Biblia szó szerinti sugalmazottsága és ezért feltétlen tévedhetetlensége mellett tesz hitet.**

Azt mondom: „hitet tesz”: Tehát figyelembe kell venni, hogy itt nem egy tudományos elméletéről van szó, hanem egy sajátos **hitvallásról**. Így is fogalmazták meg ezt elővételező módon az egész fundamentalista mozgalomra vonatkozóan már az 1878-as Niagara Bible Conference-en elfogadott *Niagara Hitvallás* („Niagara Creed”) első cikkelyében: „Hisszük, hogy ’az egész Írás Isten sugalmazása által adatott’, és a Bibliának nevezett teljes könyvet e sugalmazás által értjük meg; ezt a kijelentést nem abban az értelemben fogjuk fel, ahogyan olykor ostoba módon mondják, vagyis hogy az emberi szellem művei vannak sugalmazva, hanem abban az értelemben, hogy a régi korban a Szent Lélek a szent iratoknak pontosan ezen szavait adta az ő szent férfiainak; és hogy az ő isteni sugalmazása nem különböző fokozatokban létezik, hanem ugyanazon és tökéletes módon vonatkozik ezen iratok minden részére, a történelmiekre, a költőiekre, az oktatókra és a prófétaiakra egyaránt, és pedig a legapróbb szóig vagy egy szó ragozásáig terjedően, feltéve, hogy az a szó megtalálható az eredeti kéziratokban.”

De itt meg kell fontolni egy **harmadik** dolgot is: Ez valóban új hitvallás? A fundamentalista joggal fog rámutatni arra, hogy mindez nem új; hiszen már az ókori egyházban hittek a Biblia szó szerinti sugalmazottságában és feltétlen tévedésmentességében. És valóban: A hellenista és aztán a keresztény felfogás szerint is Isten Léleke nem szállhatott-e rá eksztázisban az emberekre? És ezért nem látta-e a bibliai szerzőket már némely **egyházatyá** egyszerűen ama Léleke eszközeinek (persze egészen másképp, mint azok önmagukat), akinek az „ihlete”, sőt „diktálása” alapján írtak? Hasonlóan egy fuvolához vagy hárfához, amelyet csak a levegő fuvallata szólaltat meg? Léleke által itt maga Isten játssza a dallamot, meghatározza az irat tartalmát és formáját, úgyhogy Isten akaratából

az egész Bibliának mentesnek kell lennie az ellentmondásoktól, hibáktól és tévedésektől, illetve az egész Bibliát szabadon kell tartani az értelmezőktől (akik harmonizálással, allegorizással vagy misztifikálással magyarázzák). Tehát az utolsó szóig minden sugalmazott, szakkifejezéssel „verbális inspirációról” van szó. Tehát szóról szóra feltétel nélkül alá kell írni!

Igen, egészen magától értetődő módon így gondolkodtak az ókorban és a középkorban, naiv, úgyszólván ártatlan módon. Ahogyan persze akkoriban magától értetődően feltételezték, hogy a mindenható Isten hat nap alatt teremtette a világot, és agyagból alkotta meg az embert, képes volt végbevinni minden tetszőleges csodát, és legalábbis a régi időkben végbe is vitte ezeket. De ez a történelmi visszaemlékezés egy harmadik belátásra is vezet a mai fundamentalizmus meghatározását illetően: Az még **nem fundamentalizmus**, ha emberek **a kritikák korát megelőzően** kritikátlanul-naivan, szó szerint értik a Bibliát. Egy mai fundamentalista nem hivatkozhat az egyházatyákra. De talán Luther Mártonra?

Fundamentalista volt-e Luther Márton?

Már Luther hermeneutikája tanúskodik a reformáció paradigmaváltásáról mint korszakos egyháztörténelmi jelentőségű áttörésről. Mert Luther Márton,

– forradalmi módon, kritikusan felvonultatta a „csak az Írás” elvét („sola scriptura”) az egyházi hagyomány, a skolasztikus teológia és a teológiai nyelvezet filozofikus elidegenítése ellen,

– ezért határozottan azt képviselte, hogy a Biblia önmagát értelmezi, és értelme a lényegét illetően önmagától teljesen világos és bizonyos,

– és ezért elvetette az allegorikus szentírás-értelmezést, és határozottan az Írás szó szerinti értelmének („sensus litteralis”) komolyan vételéért szállt síkra: ugyanez a Luther az egész Biblia céljára vonatkozó mondanivaló alapján akarta értelmezni az egyes bibliai kijelentéseket, azaz Krisztus alapján, akinek a Szentírás „punctus mathematicus”-ként kell érvényesülnie.

Ez azt jelenti: Luther szerint nem a Szentírás egyes elszigetelt szavai az „Isten igéi”. Csak a törvény és az evangélium megkülönböztetésével, csak a maga Jézus Krisztus szerinti tájékozódással lehet

Az első négy egyetemes zsinat hitvallásai (Niceai, Nicea-Konstantinápolyi, Efezusi és Kalkedóni hitvallás), a Niagara Biblia Konferencia által 1910-ben deklarált öt fundamentum (1. a Szentlélek által inspirált Szentírás / a Szentírás tévedhetetlensége, 2. Krisztus szüztől való születése, 3. hit

abban, hogy Krisztus halála váltság, engesztelés, jóvátétel a bűnökért, 4. Krisztus testben való feltámadása, 5. Krisztus csodáinak történelmi valósága), a Biblia tévedhetetlenségéről szóló 1979-es Chicagói Nyilatkozat tizenkilenc pontja.

helyesen megérteni Isten szavaként különösen az Ószövetséget, de az Újszövetséget is. Bizonyos körülmények között Krisztust egyenesen szembe kell állítani a (szó szerint vett) Szentírással. Ez azt jelenti: **Luther szerint az Írás egyes szavai** nem önmaguktól Isten szavai, hanem **amennyiben Isten megtestesül Igéjéről** – amely Jézus Krisztus – **tanúskodnak**, és így hitben elfogadjuk őket. Egy mai fundamentalizmus tehát nem hivatkozhat Lutherre. [...]

Mindenesetre csak most, nem pedig eredeti reformátori módon létezik egy túlságosan szigorúan rendszerezett tanítás a „verbális inspirációról”, és ezért a Szentírás „tévedésnélküliségéről” vagy „tévedhetetlenségéről”. És a tévedhetetlen Szentírásról így kidolgozott tanítás ténylegesen a teológia és az egyház fundamentumává válik, tehát létezik a fundamentum jelentős következményekkel járó áthelyezése. Ebből adódik az a belátás, hogy amennyiben most ténylegesen már nem Jézus Krisztus „az (egyszer s mindenkorra) lerakott alap” („fundamentum”, 1Kor 3,11), hanem a tévedhetetlen Bibliáról szóló (ortodox) tanítás, annyiban **a protestáns ortodoxia** a teológiai támadás és védekezés kényszereiből fakadóan akaratlanul **a fundamentalizmus számára vetette meg az alapot** („fundamentumot”). A tulajdonképpeni fundamentalisták mindenkor hivatkozhattak és hivatkoztak is az ortodoxokra.

Fenyegetettség a modernség által

Persze a tulajdonképpeni fundamentalisták számára, akik már nem a reformáció korának, hanem a modern kornak az emberei, már nem a Luther-ügy volt a szoros értelemben vett egyháztörténeti eset, hanem a Galilei-ügy (a kopernikuszi fordulat a csillagászatban és a filozófiában), és aztán egyre inkább (amikor a csillagászat és a filozófia helyett a biológia állt az előtérben) a Darwin-ügy. Ezért mindenki számára, aki ragaszkodni akart „az atyák örökségéhez”, többé lehetetlen volt figyelmen kívül hagyni az új fenyegetést: **A modern természettudomány és filozófia világgépe részben ellentétben állt a Biblia világgépével.**

A bibliás vallásosság mély megrendülése éppen az „egyszerű hívőket” fenyegeti. Gondoljuk meg: A világ nem hat nap (esetleg hatmillió nap) alatt lett teremtve? Nem, ez nem lehet igaz, ennek nem szabad igaznak lennie, ha az ember hittel elfogadja az isteni sugalmazást, és ezzel a Biblia

tévedhetetlenségét. Az ember nem Isten képmásaként lett teremtve (és aztán elbukott, és az áteredő bűn terhelte), hanem most állítólag egy, a majomtól származó primitív lény, amely még egyáltalán nem ismerte az egy igaz Istent, és egyáltalán nem volt képes valamilyen ösbűn vagy áteredő bűn elkövetésére? Nem, egy hívő keresztény ezt nem fogadhatja el, ha nem akarja egészében megkérdőjelezni a bibliai kinyilatkoztatás hitét. Az ilyesmi „apostázia”, hitehagyás. Mert aki itt csak egyetlen követ is kiszakít, nem rendíti-e meg a tanítás egész épületét? Nem, ebben a haladásoptimizmus által elvakított korban most arról van szó, hogy tekintettel az eljövendő végítéletre, „megmentsük a lelkeket”, még akkor is, ha ez viszonylag kis számban sikerül.

De ami igazán rossz a fundamentalisták számára: Nemcsak a természettudomány és a filozófia száll szembe a Biblia világgépével; a felvilágosodás óta maga a „hitetlen”, **történeti-kritikai módszerekkel dolgozó bibliatudomány** is, amely úgy véli, hogy roppant mértékű tudományos bevetéssel képes feltárni és leleplezni mondjuk a Teremtés könyvének és egyáltalán Mózes öt könyvének keletkezéstörténetét, Izajás és Dániel könyve történetét is, sőt a szinoptikus evangéliumok és az (állítólag nem a történeti Jánostól származó) János-evangélium történetét is. A történeti kritika által kiváltott sok Amerikában lényegesen nagyobb volt, mint az erre jobban felkészült Európában: Ily módon azonban maga a „keresztény” exegézis is nem járul-e hozzá a kereszténység fundamentumnak szétrombolásához?

Tekintettel erre a fenyegetettségre egy fundamentalista kereszténynek állást kell foglalnia, és világosan el kell határolódnia. Ez világossá teszi számunkra: A tulajdonképpeni értelemben vett **fundamentalizmus a modern természettudománnyal, filozófiával és exegézissel szembeni védekezés, illetve azzal szembeni támadás terméke**, annak érdekében, hogy megmentse a Biblia verbális sugalmazottságát és tévedés nélküliségét a modernséggel ellenében.

Ily módon védekezésbe kényszerülve, a fundamentalizmus protestánsabbnak bizonyul a protestánsoknál: nemcsak Róma és a papalizmus ellen protestál, hanem a modern Babilon és az evolucionizmus, a liberalizmus és szekularizmus ellen is. A helyzet kiéleződött, különösen az USÁ-ban. Egyes fundamentalisták (pl. Billy Sunday) a

20. sz. húszas éveiben eretnokséggel vádolták meg a liberálisokat, ezek pedig (pl. B. H. E. Fosdick) a kereszténység meghamisításával vádolták a fundamentalistákat. [...]

A fundamentalizmus mint világprobléma

Amit a zsidó tudós, Jakob Neusner az elkülönülő („szegregacionista”) zsidó közösségekről mond, az analóg módon nemcsak a fundamentalista keresztényekre érvényes, hanem az iszlamista muszlimokra is: „Az igazság tekintetében valamennyien exkluzív módon gondolkodnak, mivel a zsidóságot (a keresztényéget, az iszlámot) tekintik Istennek az emberiség számára adott egyetlen érvényes önkinyilvánításának – és a különböző zsidóságot (kereszténységek, iszlamizmusok) között természetesen csak a sajátjukat.”

Ez az oka annak is, hogy a legújabb korban **miért terjesztik ki** a „fundamentalizmus” kifejezést **más vallásokra** is, mindenekelőtt az iszlámra és a zsidóságra. Az exkluzivista-betűhívő iszlámot ma maguk a muszlimok is „iszlamizmusnak”, az exkluzivista-betűhívő zsidóságot maguk a zsidók „ultra-ortodoxianak” nevezik. De ha manapság a merev betűhitet és a legalista (gyakran politikai agresszivitással összekapcsolódó) törvénykövetést negatívan akarjuk jellemezni, akkor ahogyan keresztény, úgy **muszlim és zsidó fundamentalizmusról** is beszélünk. Theopolitikai stratégiákat persze csak a kereszténység („Keresztes hadjárat Krisztusért”, „Európa újra-evangelizálása”) és az iszlám („az arab világ újra-iszlamizálása”) alakít ki.

Mégse feledkezzünk meg a kínai és indiai eredetű vallásokról; a hinduizmus (a muszlimok vagy a szikhek ellen) vagy a konfucianizmus is (a nem-han-kínaiakkal szemben) képes kizáró, tekintélyi, elnyomó, vagyis fundamentalista módon viselkedni. Más szavakkal: a fundamentalizmus **egyetemes probléma**, világprobléma.

Gyakran felteszik a kérdést, honnan ered a különböző fundamentalizmusok roppant hatékonysága és ütőereje. Ez szociálpszichológiai kérdés. Günter Hole pszichiáter, a vallás-pszichopatológia specialistája szerint három tényező működik együtt:

– **Következetesség:** Egy vallási alapértéket vagy egy eszmét következetesen megkonstruálnak, és a felpuhító kompromisszumalkotástól való félelmükben perfekcionista módon őrzik azt.

– **Egyszerűség:** A gondolkodásmód, a beállítottság és a rendszer egyszerű és átlátszó; az eltérő nézőpontokat messzemenően kirekesztik.

– **Egyértelműség:** A tan építménye és az értelmezés egyértelműen rögzített; minden kifinomult értelmezést a tiszta tanítástól való eltérésként, sőt tévtanításként elutasítanak.

Ha tehát a fundamentalizmus minden vallásban létezhet, akkor **nem a monoteizmus** a felelős a fundamentalizmusért, ahogyan olykor fel nem világosult keresztény szerzők is állítják, mondván: Az egy és egyetlen Istenbe vetett hagyományos hit olyan tudati struktúrák kifejeződése, amelyek mélységesen összeegyeztethetetlenek egy pluralista világnézettel. Mintha egyes vallások nem nyomhatnának el több isten nevében is más vallásokat vagy népeket, nem terjeszthetnének gyűlöletet és nem lelkesíthetnének háborúkra – nem is szólva az ateista álvallásokról. És mintha megfordítva egy egyetlen, mindent átfogó és átható Istenbe vetett hit nem alapozhatna meg egy olyan egyetemességet, amely komolyan veszi a vallások sokféleségét, anélkül hogy lemondana a saját páratlanságáról. Nem, nem az egyetlen Istenbe vetett hit választja el egymástól a semita–közel-keleti eredetű három vallást, hanem az Isten egyetlen népébe és országába vetett hit (zsidóság), az Isten egyetlen Messiásába és Fiába vetett hit (kereszténység), valamint az Isten egyetlen kinyilatkoztatásába és könyvébe vetett hit (iszlám). E pontosítások után persze ismerjük el: **A prófétaimonoteista vallások hajlamosabbak** a fundamentalizmusra, mint mások. [...] A zsidóság, a kereszténység és az iszlám szinte természetes módon hajlik arra, hogy más vallásokat eleve kizárjon (exkluzivizmus), megtérítse vagy adott esetben tönkregye őket. Kommunikáció és közösség helyett elkülönülés és meghódítás. Az egy Istenre történő sajátos összpontosítás aztán gyakran nem csupán a más vallásokkal való összeütközésben nyilvánul meg, hanem egyúttal kiközösítésként is, sőt végül – „szent háborúk” által – a másként hívők elpusztításaként. A monoteizmus fanatizmussá válik, különösen akkor, ha a világ elpusztulására vonatkozó víziókkal kapcsolódik össze.

Ezt a végzetes összefüggést csak akkor lehet feltörni, ha nem szorítjuk ki **a nagy kinyilatkoztatási iratok egyetemes horizontját:** a Héber Bibliáét, az Újszövetségét és a Koránét. Hiszen itt mindig az emberiségnek mint egésznek, minden népnek a történetéről van szó. És ha a hitnek ezeket a nagy okmányait egyúttal szellemi központjuk alapján szellemileg, nem pedig egyszerűen naiv/betű szerinti módon fogjuk fel, akkor más alapmagatartásra lehet eljutni a többi vallást illetően is.

Szemben az ultra-ortodoxia statikus kinyilatkoztatásfelfogásával, amely az egész Tórá (a Pentateuchust, a többi bibliai írást és a rabbinikus bölcsék szóbeli Tóráját) Isten szó szerinti (és ezért szó szerint követendő), örök érvényű kinyilatkoztatásának tekinti, az egész újabb biblikus kutatás és egyes zsidó tudósok szerint is el kell ismerni, hogy Isten kinyilatkoztatása történelmi esemény, és ennél fogva különbséget kell tenni jelentős és ma már jelentéktelen, sőt káros parancsok között. Hasonló érvényes a kereszténységre és az iszlámra is: **A Szentírás** szó szerinti tévedésnélküliségét vagy **tévedhetetlenségét** – legyen szó a Héber Bibliáról (Halacha), a Koránról vagy az Újszövetségről (vagy bizonyos feltételek mellett akár a pápa, a reformátor vagy a zsinat tévedhetetlenségéről) – nem szabad mindennek elébe helyezni, mintegy a dogmák dogmájaként, formális **központi dogmaként**, amelytől minden más hitigazság függ.

(Forrás: *Das Christentum. Wesen und Geschichte*, Piper Verlag, ²1994, 725-730 és 732-734. ford.: g.g.a.)

SIMONYI GYULA

REMETENAP ÉS TERMÉSZETMISZTIKA A TÁBOROKBAN

Az ökológiai érzés és gondolkodásmód nevelési formái közül az egyik legnagyobb erejű a „Remetenap”.¹ A tábori hagyományunkban van külön Természetnap is, amelyen a különféle oktatási formák témája a természet, de a Remetenap egész más: a személyiség központját, mélyét segíti ezirányú fejlődésében.

A jelen írást átszövi a vallásos szóhasználat, de ezzel a legkevésbé sem akarok olyasmit éreztetni, mintha az itt említett értékekre, élményekre, életformára csak az Istenben hívó ember törekedhetne, vagy hogy a létező történelmi egyházak elől járnának az ökológiai lelkiismeret és életmód dolgában.

ÉLJÉTEK ÁT AZ ÉLETET

„Szédülök az Idő, a történelem mélységeitől. Az Indiánok völgyében virrasztok. A holdfényben magasodó tipikból dobok tompa ritmusa, ősi ének hallatszik. Elemi erővel ölel át a Lét. Soha többé felszínességet!” *1980-as tábornaplóból*

A táborvezető virraszt. Nem tud elaludni a boldogságtól. A tábortűz nagy csendben végződött, takaróinkban szanaszét heverve merengtünk a

csillagokra, mindenki egyedül és mégis az élmény együttlétében, s e gyönyörűségből egymás után, észrevétlenül siklottak át társaim az álom gyönyörűségébe.

Az Orfűi-tó déli partja akkor még vadregényes volt. Középiszkolások voltunk, senki nem vitt minket táborozni, magunknak kellett keresnünk a jó tábor ritka kincsét. Azon az éjszakán csak halványan sejtettem, hogy több évtizedes, évszázados, évezredes hagyományok éledeznek lelkünkben, s bennünk él a jövő generációknak az a vágya is, hogy még találkozhasanak Természettel.

Azóta is sokszor éreztem úgy: bárcsak soha ne lenne vége ennek a percnak! Egyszerre fájó és édes a tihanyi földvállról a tájban gyönyörködve azon töprengeni, hogyan élhetnék mindig kinn a természetben. Aztán a remetebarangoknál az emberben borzongás és vágyakozás kavarg. Milyen szörnyű lehetett századokkal ezelőtt így az élet, böjtölve, fázva, minden kényelem nélkül, küzdve a természet erőivel – mint ahogy a jobbágykunyhókban is. Ugyanakkor milyen csodás lehetett a csend, a természet szépsége, az érzelmek és gondolatok előbukkanása – s a szépségek és gyötrelmek megosztása a társakkal. Vajon mi az igazi boldogság? A boldogulás? Mi az emberi élet célja? Hogyan kell élni? A remete tudja a boldogság titkát, vagy a fogyasztói társadalom karmesterei?

Telnek az órák. A gyönyörködés idejét felválthatja az unalom, vagy előtölnak a hétköznapi gondok, esetleg az ember előveszi a lelki olvasmányt vagy alkotni próbál, elfeledtetnek remélt kellemetlen emlékek törnek elő s döntik az embert szégyenérzetbe, kétségbeesésbe, a *Prédikátor* könyvének alapgondolatát („Minden csak hiábavalóság és szélkergetés”) átélve keresem az értéket, a célt, a hivatásomat. Fázom, félek, fáradt vagyok. A neszekre kapkodom a fejem vagy elálmosodom. Hogy tartalékoljam kis elemőzsiámat, fölmelegedjek és éhemet csillapítsam, ehető dolgok után kutatok. Megdöbbenek, mennyire nem tudok semmit, nem ismerem a növényeket, gyámoltalan és életképtelen

vagyok a természetben.

Mégis, ha az ember a külső zajkulisszán átjut, s e kiterjedt benső tájon találja magát, hosszú utakat megtéve – benső csend teremtése, a benső hallás finomítása és gyakorlása, a meghallott Lét jeleinek megkülönböztetése... – újra és újra Találkozást élhet át s ennek erejében döntéseket hozhat.

„AZ ERDŐK, MINT SZENTÉLYEK”

„Az erdő határtalan kedvesség és jóakarát... árnyat kínál még a favágónak is, aki elpusztítja...”

Buddha

Ezt a címet és mottót Henryk Skolimowski tanulmányától kölcsönöztem (György Lajos fordítása). Ő arról beszél, hogy a régi népek az egész világon fenntartották a szent ligetek és erdők hagyományát. S amilyen mértékben

megfosztottuk a szentségtől a Mindenséget, oly mértékben fosztottuk meg tőle saját magunkat is. Ahogyan a szent ligeteket átadjuk a faiparnak, elpusztulnak a természetes templomaink, amelyekben meg tudnánk újulni biológiailag, szellemileg és lelkiileg egyaránt.

Az erdők szentély mivoltát csodálatosan éltük át a diktatúra évtizedeinek illegális táboraiiban. A kőből épült templomokban a történelem során különféle állami és egyházi hatalom érvényesül, de Isten szabad ege alatt semmilyen hatalmi fenyegetés vagy főpapi kiátkozás nem tudja meggátolni, hogy összegyűljünk és misztériumot éljünk át: a Teremtő szeretetét, aki megajándékozott minket az étellel, a Természettel és egymással.

MIT AKAR A REMETE?

„Mit használ az embernek, ha akár az egész világot megszerzi és lelkének kárát vallja?”

Mk 8,36

Csak Isten ismeri a csendet, természetet szerető emberek lelki gazdagságát. Valamit mégis mondhatunk arról, mit akar a „remete”: közeledni a Teremtőhöz, Őbelőle adni másoknak is, s ennek érdekében – átmenetileg is, véglegesen is – eltávolodni a világtól. Miért kell ehhez eltávolodni a világtól? S hogyan lehet az eltávolodás átmeneti is, végleges is?

Átmeneti jelleggel – újra és újra – a cselekvés hatékonysága érdekében kell magányba vonulnunk. Az ökológia sok cselekvést kíván az életforma, a nevelés, a gazdaság, a mozgalom stb. síkján, s nem akármilyen cselekvést, hanem lelkiséggel, önneveléssel, életformával, tudással megalapozottat.

Ez az eltávolodás csak átmeneti, s éppen a világért is történik. A világért, ami ez esetben az élet színterét és az emberiséget jelenti, amelynek világossága Jézus és követői (*Mt 5,14*), amelyet Isten úgy szeret, hogy Fiát adja érte (*Jn 3,16*). De a remeté példája a világgal való teljes és végleges szakításról is beszél. A „világ” szó ekkor – mint a mottóban is – a megszerezhető, meghódítható javakat jelenti. E téren pedig Jézus kemény létszabályt mond ki: Aki az Anyagi Javakat szereti, azokhoz ragaszkodik, az Istent gyűlöli, megveti. (Vö. *Lk 16,13*) Sőt, jelenti a „világ” szó az „evilágot”, azt az egész – mai szóval – civilizációt is, amely az anyagi javakat keresi (*Lk 12,30*), amely ezekért s hatalmi rendjéért ölni is kész (*Jn 18,36*). E világ tettei gonoszak, s mivel Jézus ezt bizonyítja, e világ gyűlöli Őt (*Jn 14,22–23; 7,7; 15,18*) és örül annak, hogy e világ fejedelme (*Jn 14,31*) meggyilkoltatja Őt (*Jn 16,20*). Jézus kiveszi tanítványait ebből a világból (*Jn 15,19*), ezért e világ gyűlöli és üldözi őket is (*Mk 10,30*).

Ez az a világ, amely világnomorról, erőszakkal és ökológiai válsággal pusztítja a Teremtést. Az ezzel való szakítás nagy és apró döntései szülehetnek meg a remetei mélységekben.

Ilyesfélét jelenthet eltávolodni az evilágtól s a Teremtőhöz közeledni: Nem anyagi gazdagságra

törekedni, inkább időt hagyni nem-anyagi kincsek átélésére, szerényen élni az anyagiakkal, s amennyire erőnkben telik, inkább a szegényeken segíteni velük. Nem megvédeni javainkat, nem fegyverkezni és hadakozni, inkább erőszakmentesen elszenvedve akár az igazságtalanságot, keresni az embertestvériséget. Boldogságot elsősorban a nem-anyagi gazdagságban találni: személyességben, szerelemben, saját és fogadott gyermekekben, barátkozásban, közösségben, szellemi kincsekben, tudásban, alkotásban, művészetben, lelkiekben, csöndben, természetben, önnevelésben, hivatásban, segítségben... és még ki-ki hosszan sorolhatná.

Mi köze ennek az ökológiához? Éppen a leglényege. Az így érző s élő „remeté” gyökerében gyógyítják az ökológiai válságot.

GYAKORLATI MEGVALÓSÍTÁS

„Forrong a világ, napok állnak versenyt az évekkel, évek a századokkal, az örült népek nyugtalanok... Mit számít?”

Babits Mihály: *Mint különös hírmondó*

Felnőttekkel lehetőleg teljes 24 órás Remetenapot tartunk. Kisebbségekkel természetesen arányosan rövidebbet. Előző kirándulásokkal ismertessük meg a környéket, hogy ne tévedjenek el, s szép zugot találhasson magának mindenki. Barlang, rom, hegycsúcs, forrás, tisztás, magasles, egy különleges fa, bokor környéke, szigetecske a patakban különösen alkalmas, de minden hely

válhat kedvessé. A szemléldést kiegészítheti a „remetelakot” egyszerű eszközökkel otthonosabbá tevő munka. Az életkornak megfelelően tegyük vonzóvá a természetközeli emberek értékeit (például indián regények, Tarzan, Maugli, Lurkó, Verne regények, Kőrösi Csoma Sándor, küzdelmes utazók, felfedezők).

Szellemi fölszerelés:

- Szentírás, füzet, toll;

- segítő anyagok, pl. versek, kérdéssorozat, tematikus szentírási összeállítás (zárt borítékban, csak valamennyi csend után szabad felbontani, ne szolgáljon menekülésül önmagunk elől).

Testi fölszerelés:

- ruházat és takaró esőre, hidegre is számítva;
- víz és élelem csak a legszükségesebb;
- igazolvány, lámpa, tisztálkodáshoz holmi, térkép, iránytű.

Felkészítés:

- az esetleges böjtre (értelme, példák);
- a természetben föllelhető enni- és innivaló elővigyázatos keresésére, a tűzrakás szigorú szabályaira;

- a félelemre (egyedüllét, sötétség, idegen felbukkanása; a kicsik, a lányok kettesével egymás közelében telepedjenek le; a táborvezető tudjon róla, ki merre van, távolról nézzen utána mindenkinek);

- fegyelemre (éljenek maguk készítette napirend szerint; egymást ne zavarják, ne zajongjanak, beszéljenek, ne vonják magukra a figyelmet, ne vigyenek magukkal más olvasmányt).

Mikor legyen?

- Legalább 2–4 tábori nap után, amikor már kaptak sok gondolatot, élményt, s ismerik némileg a környezetet;

- előzze meg a Természetnap, amely sok ismeretet adjon a növényekről és állatokról, a nappal és az éjszaka hangjairól, színekről és nyomokról, levegőről és vízről, felhőkről és csillagokról, kőzetekről és talajról, ízekről

és illatokról;

- ne halogassuk, hátha később már nem lesz esőtlen nap;

- ne legyen előtte éjszakázás, kimerítő túra, mert akkor a csendből alvás lesz.

• AZ „IDEGEN” PRÓBÁJA

„A kislány nem felelt. Észrevétlenül két kis ágat fektetett kereszt alakba és magában imádkozott, hogy ez a félelmetes idegen, aki bizonyára nyomozó, térjen meg.”

1979-es tábornapló

A tábort átszövő meglepetések, próbák lényege a váratlan helyzet, s hogy az ember nem tudja, mit várnak tőle, miben vizsgáztatják. Így reagálását utólag átgondolva a reális önismerethez kap tapasztalatot.

Ilyen remetenapi próba az „idegen”. A táborvezető meghívja erre a napra egy olyan felnőtt barátját, akit a résztvevők nem ismernek s miután azok szétszóródtak, megbeszélte helyen találkozik vele, tájékoztatja a terepről, a tábor addigi tanulságairól és a résztvevőkről. Ezután az „idegen” a terepen kóborolva egyenként találkozik a magányos „remetékkel” és – attól függően, hogy kivel találkozott és milyen nevelési cél van kitűzve – a legkülönbözőbb szerepeket játssza el, a vezető és a maga ötletessége alapján. Néhány példa gondolatébresztőnek:

Az illegalitás idején az „idegen” például civilruhás nyomozót sejtetve firtatta, mi folyik itt, kik ezek a szerte kóborlók, ki szervezte az egészet stb. Kocaturistaként csevegett, hogy milyen fárasztó volt idáig jönnie, s ideje lenne utakkal behálózni ezt a „sötét Ázsiát”, hogy ő a

kocsiból fotózhasson. Cinikus anyagelvűként kérdezgette, mire lehet órákon át csendben figyelni, Isten úgyszincs, hogy feleljen. Vagy bizalmasan elárulta, hogy ritka védett madár fiókáját megy kiszedni, mert azt jó pénzen el tudja adni. Elemózsiát pakolt elő, s szanaszét hagyta a szemetet. Esetleg cigarettával kínálta a „remetét”. Tüzet rakott és anélkül ment tovább, hogy gondosan eloltotta volna.

Figyelmezteti-e a „remete” a felnőtt „idegent”? Tud-e szeretettel szólni, meggyőzően érvelni? Tud-e udvariasan hallgatni, vagy fecseg? Szereti-e a csendet, vagy örül, hogy végre van társasága? Összeszedi-e a szemetet, eloltja-e a tüzet, jelzi-e a táborvezetőnek az orvvadászt?

Mivel a „remeték” sokan vannak, egy „idegen” csak kis időt vesz el egy-egy ember csendjéből, ugyanakkor sokat pezsdíthet a gondolkodásban, önvizsgálatban. Amikor a „remeték” visszaérkeztek, tanulságos és vidám program az

„idegen” beszámolója (természetesen anélkül, hogy bárkit is felismerhetően, személyre szólóan megszégyenítene).

EGY PÉLDA

„Csak akkor szólalj meg, ha többet tudsz mondani, mint a csend.”

Kínai közmondás

Vincze József pázmándfalui plébános, a Bokor bázisközösség egyik ágának több éve újraválasztott vezetője írja a *Karácsonyi ajándékban*:

Az idén hat hetet töltöttünk a Bakony egy vadregényes völgyében, hetenkénti váltással egy gyermek, egy felnőtt és négy középiskolás csoporttal. Táborozásaink jelentős napjai közé tartoztak a Remetenapok, melyek céljai:

- megtanulni és megszeretni a csend varázsát;
- felfedezni a környezetet, az erdőt, a hegyek szépségét;
- megtanulni a magunkba nézés képességét;
- megtalálni életünk vezérlő elvét, vagy újra ehhez igazítani életünket;
- komolyabb, mélyebb mondanivalót előhozni magunkból;
- valóságosan találkozni a bennünk lakó Istennel, így rátalálni igazi önmagunkra.

A Remetenap befejezéseként mindenki felolvasta az imáját, elmélkedését, amit a csendben írt. Ezek közül idézünk.

„Istenem, én köszönöm azt, hogy megteremtetted az állatokat, a szép hernyókat, és a többi sok-sok szepet. Sokat is izgultam, hogy s mint lesz. Sokat is játszottam azokkal, mint pl. a méhecskével, a lepkékkel, a

hangyával és még sok állattal. És még a növényekkel is játszottam, a csalánnal, a virágokkal. És volt azokban, akikkel játszottam érdekesség, még hozzá olyan fajta, hogy ha valamit mondtam nekik, azt megértették. Hallgattam a fejem fölött csicsergő kis madarat, és úgy éreztem, hogy minden mozog." (P. Benő, 2. osztályos)

„Olyan nehéz összefoglalni azt a nagyon sok gondolatot, ami jött ezalatt a pár óra alatt, szinte teljesen összefüggéstelenül. Nagyon nagy csöndhiányom volt már, amit magam sem vettem észre... Meg kell álljunk a rohanásban, hogy egy kicsit a természetre és Rád hangolódjunk, Uram. Ahogy körbenézek, szinte mindennek tanító hatása van itt a természetben. A fák csak úgy tudnak ilyen szilárdan állni, hogy nagyon hosszú, mélyrenyúló gyökereik vannak. Úgy gondolom, a szilárdan álláshoz nekünk is kellenek ilyen mélyrenyúló gyökerek: gondolatok, érzések, amelyeket csak a csöndben találunk meg magunknak. Aztán az jutott még eszembe, hogy a csaláncsípés mennyire fáj, mégis gyógyító hatású. Testvéreim feddése is fájnak, de biztos jól akarnak nekem és így segítenek jó irányba változni, Jézus követőjévé alakítani magamat. Egy bogár már másodszor esik le előttem egy falevélről, de megint megpróbál felmászni rá, képes újra és újra nekiindulni. Nekünk is mindig újra és újra erőfeszítéseket kell tennünk, hogy alakítsuk magunkat és minél jobban tudjunk szeretni. A küzdésnek és visszaesésnek is megvan az értelme... Uram, Te tanítasz a csöndben, a természetben minket, de nem szabad elfelednünk, hogy Te tanítasz minket a másik emberben is. Kérlek, add, hogy figyeljünk egymásra, hogy ezáltal is tanuljunk a Te Utadon járni." (L. Mónika, középiskolás)

Jegyzet

¹ [Megjelent a *Környezeti nevelés a táborban című kötetben* (Budapest, 1993, Alapítvány a Magyarországi Környezeti Nevelésért /Réce-füzetek, 2./). – a szerk.]

BULÁNYI GYÖRGY

ÉRTHETI-E KÖZÖNSÉGES

KERESZTÉNY?

EGY MAGYARORSZÁGI ÚJSZÖVETSÉGES MEGGONDOLÁSAI

Herbert Haag tanulmányt írt a Theologische Quartalschrift c. folyóiratban. Ennek fordítása olvasható a Koinónia múlt havi számában: Beszéd az üdvösségről. Haag végkövetkeztetései:

/1/ Az "üdvösség" szó burokszavá lett. Ezért a teológia és az egyházi igehirdetés nyelvéből számítani kell az üdvösség meghatározás nélküli használatát. Nem hivatkozhatik a Bibliára. Aki szájára veszi az "üdvösség" szót, annak mindenképpen meg kell világítania, hogy mit ért

rajta. Érvényes ez az üdvút, üdvtörténet,, Isten üdvakarata, üdvszükségképpeniség stb. fogalmakra is.

/2/ Az "üdvösség" meghatározása szempontjából nem sokat segít a hivatkozás az Isten Országára. Aki kapcsolatba hozza az "üdvösséget" az "Isten Országával" vagy azonosítja a kettőt, ismeretlent magyaráz ismeretlennel. Az "Isten Ország" meghatározását illetően ugyanis a szakemberek semmiképpen sem értenek egyet. (Ugyanez érvényes az "üdvösség" és a "megváltás" azonosítására is, mert a "megváltásról" sincs meggyőző meghatározás.)

/3/ Ezenfelül a modern emberek nyelvérzéke számára elavulttá lettek az olyan fogalmak, mint "üdvösség" és "Isten Ország". Semmit sem lehet róluk elképzelni. Ráadásul az, amit a palesztinai zsidóság "isten Országának" gondolt, sohasem valósult meg; s az, amit Jézus gondolt "Isten Országának", sohasem fog megvalósulni, s egyáltalán meg sem valósulhat.

Szabadjon ezt a "hattyúdalomat" a ThQ-ben egy kéréssel befejeznem: Nem tudnának-e a szakteológusok, s nem kellene-e is nekik, egy kicsit jobban igyekezniök, hogy olyan nyelven beszéljenek, amelyet az "egyszerű" teológus, sőt talán még a "közönséges" keresztény is megért? Ez esetben könnyebben esnék neki gyógyulást (Heilung) keresni ott, ahol nem pénz ellenében kapja azt /Iz 55,1sköv/.

Idáig Haag. Sajnos, nem vagyok a ThQ olvasója. A szöveget fénymásolatban kaptam Tübingábanm tanuló Kocsi György barátomtól, kinek H. Haag atyai barátja. A fénymásolat szabadon maradt helyét kézírásával kitöltötte:

"Légy szíves ezt a 3. pontot támadd meg, ha tudod. A zsidók elszámították magukat Babilonnal szemben - Jeremiás ellenére és javaslatára. Utána jött az Isten országának restaurációs gondolata, majd miután már országuk sem volt, jött a túlvilági ország... Ezek tények. Nem ártana az apokaliptika tanulmányozása - főleg az, hogy milyen történelmi események váltották ki."

Az alábbiakban Kocsi György kérésének igyekszem eleget tenni. A Magyar Értelmező Kéziszótár nem állítja az "üdvösség" szavunkról, hogy az régi, régies vagy elavult volna. Vallási, az egyházi étellel kapcsolatos szónak mondja, tartalmát is meghatározza: "Keresztény hit szerint: a halál utáni boldog örök élet". Van tréfás használata is: nem elég az üdvösséghez. Rövidebb alakja, az "üdv" pedig már az ómagyarban része lett "egyház" szavunknak /üd, id, egy + ház/, s él ma is az üde, üdülő, üdítő köznyelvi szavainkban.

/Megkeresztelkedése után a magyar nép két finnugor töből alkotott szóval jelölte meg a maga számára az "ekklésia" mivoltát: egy ház, melynek rendeltetése, hogy az abba járók üdék legyenek, elsősorban transzcendens értelemben. /A rövidebb alaknak van "profán" használata, azaz immanens érteleme is: "Míg nyomorra milliók születnek, néhány ezernek jutna üdv a földön..." /Vörösmarty M., Gondolatok a könyvtárban/. Hogy szekularizált világunkban mennyi ember érdeklődik "üdvössége" iránt, erről a szociológusok sokféle statisztikával szolgálnak nálunk is; ha a keresztelés, házasságkötés, temetés igénybevétele is érdeklődést jelent, akkor többen érdeklődnek "üdvösségük" iránt; ha a vasárnapi templombajárás a mérce, már jóval kevesebb az érdeklődők száma, s ha a katonáskodás elutasításáig toljuk fel a léceket, egy ezrelék sem fog üdvössége iránt érdeklődőnek mutatkozni. Dehát nem is a piaci igény szabja meg "a halál utáni boldog örök élet" elnyerésének feltételeit. E feltételeket az örök életet számunkra felkínáló Istennek kell megszabnia. Hogyan ismerhetjük meg az Ő feltételeit - jelentős kérdés. Milyen nyelvezetet használva adjuk közre ezeket - szintén jelentős kérdés.

Egy újszövetséges szempontjából nem perdöntő, hogy a zsidók milyen későn és milyen események hatására jutottak el a farizeusok feltámadás-hitéig. A kultúrtörténetem számtalan és különböző kultúrszintű nép vallását ismeri, s e vallások döntő többsége ismeri az "üdvösség" fogalmát, méghozzá a MÉK meghatározásában, akárminő, s nyelvenként nyilvánvalóan szóval különböző, szavakkal nevezte is azt az emberiség vallásos hányada. E hányad nem kicsiny, s a zsidó vallás a maga oly hosszú századokon keresztül fenntartott immanentizmusával bizony kilóg a vallások örök élet hitének sorából.

Ne legyen hiány részemről meghatározásokban. Ődvút olyan emberi magatartás, amely teljesíteni kívánja az üdvösség emberi feltételeit. Ődvúrtörténet az a történet, amely beszámol arról, hogy a változó időben mit gondoltak a különböző kultúrákban üdvösségünk isteni és emberi feltételeiről. Isten üdvakarata = minden embert vár az üdvösségbe. Ődvészükségesség = tönkre megy az ember, ha nem üdvözül.

"Isten Országá" - vannak, akik ezt a kifejezést használják. Azon sem csodálkozom, hogy akár a múltban, akár a jelenben különböző szerzők, személyek mást és mást értettek, értenek

rajta. Keresztények számára viszont bizony illenék perdöntőnek lennie, hogy Jézus mit értett rajta. Azzal a feltételezéssel fogok hozzá Jézus megkérdéséhez, hogy teológiájának e kulcsfogalmán nem ellentmondásokat akart közvetíteni nekünk. Ezzel az alapfeltevéssel el kell utasítanom a Jézus ajkára adott anyagnak a sorból kilógó elemeit. Tehát éppen azt, amit H. Haag Jézus szemléletét illetően meghatározónak gondol: a tanítványok nem járnak végig Izrael városait, a tanítványok közül még valakik megérik, hogy Jézus visszajön.

Azt a nézetet képviselem a rendelkezésünkre álló jézusi anyagot vizsgálva, hogy Isten Országának megvalósulása üdvfolyamat. Történelmi folyamata a szeretet cselekedeteinek, a szeretettől meghatározott emberi életmagatartásoknak. Az Isten Országá rajtunk fordul (vö Lk 17,21). Két ember egymást egybeölelő szeretetkapcsolata már Isten Országá. Ezeknek megsokasodásával, valamint a szertetkapcsolatba harmadik, negyedik, sokadik /és mindenkire elérni akaró és senkit kirekeszteni nem hajlandó/ személyek felvétele által növekedhetik és növekedik a szeretet társadalma. Az a szeretetcivilizáció, amely csak felebarátot ismer, ellenséget és számára közönyöst nem, amely csak szolgálatot ismer és elutasítja az uralkodást, amely csak a megszerzett javak megosztását, odaadását ismeri, a magamnak megőrzést és a másokét elvevést nem; amely csak a testvéri feddést ismeri, de ezenfelül lemond minden megtorló hatalomról - házasság, család, település, munkahely, ország és emberiség szintjein egyaránt. Ezért a magatartásért jár az örök jutalom: a szeretet társadalmának transzcendens változata, az örök élet - akármi is legyen annak konkrét tartalma (pl. Isten boldogító színelátása).

Megengedem, hogy az Isten Országá tartalmát illetően a szakemberek között nem alakult ki egyetértés. De ez nem zavarhatja Jézus egyetlen tanítványát sem abban, hogy a mennyei Atya akaratát teljesítőket tekintsék az Isten közössége (Országá) tagjainak, teljes tisztelettel figyelve a szakemberek munkáját és "minden erővel" igyekezőn jónak lenni és szeretni, teljesítendő a mennyei Atya akaratát.

Nyilván feltételezem, hogy H. Haag mindezt legalább úgy és annyira tudja, mint én. Ha mégis azt írta, amit írt, akkor nyilván valami egyébre gondolt. Alighanem arra, hogy a kétezer esztendő alatt az általam leírtak vajmi szerény mértékben valósultak, s nincs reménye Haagnak,

hogy a jövő gyökeresen más képet mutat majd. Cáfolni nem tudom nézetét, bár reménykedem, hogy történelmi tapasztalataink erejében a jövőben egy kicsit jobban csipkedjük magunk. Ha üres a reményem, akkor sem áll a "meg nem valósulhat", mert valakik körében - családban, kisközösségben - rendre megvalósul, s Ők a kisdéd nyáj. S amíg van kisdéd nyáj, addig az Istenre figyelni akaró emberek számára a kisdéd nyáj - igazodási pont, töltekezési pont, s a csatlakozás lehetőségét is felkínáló pont. A kisdédnyáj - az Isten gondolatai-tervei történelmi kibontakozásának videahegye. Ha valahol valakik rátették életüket arra, hogy az egyháznak közösséggé kell lennie, akkor 50 esztendő múltán már a csapon is ez folyik (pl. nálunk). Ha valakik rátették életüket arra, hogy elutasítják a gyilkos fegyvereket, akkor 50 esztendő múltán - így remélem - ott a csapon keresztül is ez fog folyni. Lehetséges az, amiről Jézus álmodott. Csak a megvalósulási sebességet illetően hajlunk a szent türelmetlenségre.

Mindezt Kocsi Gy. felszólítására mondom. De mondanék valamit magamtól is. Mindenek előtt felhívom a figyelmet arra, hogy Haag messzemenően alátámasztja a Bokor teológiai közmeggyőződését: a Golgota nem szerezte meg a megkeresztelendők számára a "kegyelmet", amely biztosítaná számukra a mennyszágba jutás lehetőségét. Ha emlékeztek, Szegedi Laci vádolt minket azzal, hogy tagadom, tagadjuk a kegyelmet. Nem tagadtam, nem tagadtuk, csak azt képviseltük, hogy az benne van az Isten által nekünk ajándékozott emberi természetben. Ennek következtében felesleges a kettőzés: a természet rendje, meg a kegyelem rendje. Felesleges, mert nincs két rend, csak egyetlen egy: Isten magához öleli Golgota előtt s Golgota után egyaránt az Isten akaratát teljesíteni akaró, s a botladozó, de botladozásai miatt őszintén sajnálkozó embert.

Szeretnék valamit mondani a "helytelenkedések"ről is. Tudomásul kell vennünk, hogy nincs ex offo semmiféle privilégiumunk az igazság kinyilatkoztatásában. Ilyen privilégiummal nem rendelkezik sem egyén, sem társaság. A profán tudományok területén sem. Nem rendelkezik vele egyetlen vallási személy, egyetlen vallási társaság (felekezet) sem; már, mint a maga területén, tehát az üdvösség dolgában. Éppen ezért, ha a teológia - műveljék azt bármely felekezeten belül - igyekezik optimumot nyújtani, akkor privilégiumra hivatkozás nélkül, a minél bőségebb információbeszerzés útját kell választania. Ugyanúgy, miként a tévedhetetlen tanítóhivatalokkal nem rendelkező profán

tudományok is tesznek. Egyes egyedül ez az útja annak, hogy szavunkat gondolkodó emberek - ilyennek lettünk teremtve! - komolyan vehessék. Ez a gyakran felhangzó szó: "Az egyház tanítása pedig az, hogy..." csak figyelemkeltésre rendelt (nem hasra esésére rendelt) szó lehet. Minél inkább tekintélyi szöveg hangzik utána, annál kevesebb figyelemmel fogjuk hallgatni egyházon kívül és belül. Minél inkább érvek követik a figyelemfelkeltést, annál több figyelemre fog találni. Ezt tudomásul kell vennie mindenkinek. Egyházon belül is. Bokron belül is. ÉRVELNI KELL! Olcsóbban nem lehet? NEM!

WOLFRAM KINZIG

A KERESZTÉNYSÉG „ALAPÍTÁSI CSODÁJA?” KRISZTUS FELTÁMADÁSA AZ ÓKORI EGYHÁZ ESZMECSERÉIBEN

(Ez az írás nem bizonyít semmit, és nem cáfol semmit Jézus feltámadásával kapcsolatban, csupán a téma egyháztörténeti jellegű áttekintése.)

1. Bevezetés

[...] A hagyományos felfogás szerint Jézus feltámadása a kereszténység alaptanításainak egyike. A nagy teológiai lexikon, *Die Religion in Geschichte und Gegenwart* legújabb kiadásában Christoph Schwöbel tömören megállapítja: „A Krisztus feltámadása melletti hitvallás a keresztény hit alaphitvallása, amely átfogóan meghatározza annak jellegét és tartalmát.” Ezek szerint ez a hitvallás a teológia legfőbb szabályozó tétele, az a dogmatikai kijelentés, amely minden további kijelentés forrásává és döntő tényezőjévé válik. Ez nem elszigetelt vélemény. A teológiai irodalom erre vonatkozó megszólalásainak számát tetszőlegesen lehetne szaporítani. Ha elismerjük e történet csodás voltát, akkor ennél fogva a kereszténység alapítási csodájaként lehetne beszélni Jézus feltámadásáról.

Ma azonban sok embernek nyilvánvalóan éppen ezzel a csodával vannak nagy problémái. A *Focus* magazin 2011 áprilisi körkérdése szerint a németeknek már csak jó harmada hisz Jézus Krisztus feltámadásában. Tizenkét évvel ezelőtt még dupla ennyien voltak. A Jézus feltámadásával kapcsolatos kételkedés jó ideje, alapjában véve a felvilágosodás óta hatalmába kerítette az akadémiai teológiát is. Egy tapasztalt teológiai professzor ezt képes írni nemrég megjelent, szerzőjének sok bosszúságot hozó könyvében: „Jézus feltámadását többé nem vehetjük szó szerinti értelemben, mert történetileg nézve a legkevesebbet sem tudjuk Jézus sírjáról (üres volt? egyáltalán egyéni sír volt?) és Jézus holttestének sorsáról: Feloszlott? Mindenesetre én elkerülhetetlennek tartom ezt a következtetést” (Gerd

Lüdemann: Die Auferstehung Jesu, 1994; Was mit Jesus wirklich geschah, 1995). Tehát elavult a Jézus feltámadásába vetett hit?

Másfelől előbb még meg kellene vizsgálni, hogy a Jézus feltámadását illető kételkedésben egyáltalán új jelenségről van-e szó. A történelmi tényállás, amelyről a következőkben szólunk, meglepő eredményt hoz: A Jézus feltámadásába vetett hit az első évszázadokban egyáltalán nem volt olyan magától értetődő, amint ma gyakran állítják. Már akkoriban sem volt sokkal kevésbé megbotránkoztató, mint manapság, még ha talán más okokból is. [...]

2. Általános észrevételek

Az első kijózanodás: Az ókori egyház vonatkozó szövegei után kutatva meg kell állapítanunk, hogy a Jézus Krisztus feltámadásáról szóló tan nem volt olyan téma, amelynek az „akadémiai” teológia fokozott figyelmet szentelt volna; ellenkezőleg, ez a tanítás elsősorban az istentiszteleteken és az imádságokban volt otthonos. Így aztán számos szentbeszéd és prédikáció maradt ránk a témára vonatkozóan. Jézus feltámadásának tana a szűkebb értelemben vett teológiai irodalomban – rendszerint az 1. Korintusi levél 15. fejezetére visszanyúlva – többnyire a halottak végidőbeli általános feltámadásának megindoklásához szolgált érvként, tehát az eszkatológiában helyezték el. Így bár számos értekezést találunk *De resurrectione* [A feltámadásról], de ezek mind a holtak végidőbeli feltámadásáról szólnak. Ezzel szemben tudomásom szerint az ókori egyházban egyetlen egy szűkebb értelemben vett teológiai irat sem létezik *De resurrectione Christi* [Krisztus feltámadásáról]. Mindannak alapján, amit tudunk, Jézus feltámadása eredetileg még a keresztséggel kapcsolatos kérdések között, vagyis a Hitvallás előzetes formájában sem szerepelt. A római „Keresztségi kérdések” legrégebbi szövegváltozatában a második kérdés tömören így hangzott: „Credis et in Iesum Christum filium eius unicum dominum nostrum natum et passum?” Azaz: „Hiszel-e Jézus Krisztusban is, az Ő egyetlen Fiában, a mi Urunkban, aki született és szenvedett?”

A feltámadás vagy a Feltámadott képi ábrázolásaira is csak viszonylag későn vannak példáink. A témával kapcsolatos alapvető művében (Ikonographie der christlichen Kunst, 1971) Gertrud Schiller megállapítja: „A kora keresztény művészet nem eseményről szóló képként mutatja be Krisztus feltámadását, hanem megelégszik körülírásokkal és szimbolikus utalásokkal.” Eszerint Krisztusnak a sírból való feltámadását mint megkülönböztetett eseményt – eltekintve néhány zsolotárillusztrációtól – az ezredfordulóig nem ábrázolták. Az első példák a korai 1. században találhatóak meg Nyugaton, de ez a képtípus csak a 12. század végétől terjedt el. Ennélfogva Jézus feltámadásának történetisége mint önálló probléma inkább háttérbe szorult.

Másfelől az sem felel meg a forrásokbeli tényállásnak, hogy a *Theologische Realenzyklopädie* (1979-es) cikke sommásan azt állítja: Jézus feltámadása történetiségének újkori problémája „távol állt és idegen volt” a keresztény ókortól. Amint ismeretes, a Feltámadottól és a testéről szóló nézetek már az Újszövetség irataiban is megoszlanak.

Pál a Feltámadottal való találkozásról tud beszélni, jóllehet nyilvánvalóan látomásról van szó (1Kor 15,8; vö. ApCsel 9,1-9; 22,6-10; 26,12-18). A Lukács-evangélium ellenben (Kr. u. 90 körül) kifejezetten a feltámadás téridőbeli és materiális vonatkozását hangsúlyozza: A tanítványok először egyáltalán nem hisznek az asszonyoknak (24,11: „fecségés”). Amikor Péter és az Emmausból visszatérő apostolok meggyőzik őket, Jézus minden tanítványnak együttesen jelenik meg. De ezek először úgy vélik, szellemet látnak maguk előtt (24,37); erre a Feltámadott azt kéri tőlük, hogy érintsék meg: „Lássatok: a szellemnek nincs húsa és csontja, de mint látjátok, nekem van” (24,39). Sőt, feltámadása testi mivoltának bizonyítására rögtön eszik egy darab sült halat, amit a tanítványok nyújtanak oda neki (29,43). Ez a Jézus feltámadásának fizikai-materiális testiségére vonatkozó érdeklődés különben is jellemző a lukácsi történelmi műre: Az ApCsel 1,3 kiemeli, hogy szenvedése után Jézus „sok bizonyítékkal” mutatta meg az apostoloknak, hogy él. Az ApCsel 2,31 a Zsolt 15,10b-re visszanyúlva hangsúlyozza, hogy Krisztus teste „nem látott rothadást”. És az ApCsel 10. fejezetében Lukács azt mondatja Péterrel annak caesareai beszédében: „Isten harmadnap feltámasztotta, és látható alakban megmutatta, igaz, nem az egész népnek, hanem csak az Isten által előre kijelölt tanúknak, vagyis nekünk, akik ettünk és ittunk vele a holtak közül való feltámadása után” (10,40-41).

A többi evangéliumban nem emelkedik ki ilyen világosan a Feltámadott fizikai megnyilvánulásának a hangsúlyozása. A hitetlen Tamásról szóló történet a János-evangéliumban alighanem kevésbé irányul a Feltámadott téridőbeli testiségére, mint sokkal inkább arra, hogy a Feltámadott azonos a Megfeszítettel. Tamásnak látnia kell a szegek által okozott sebeket, hogy tudja: az, aki előtte áll, ténylegesen a Megfeszített (Jn 20,24-29, különösen 25. és 27. v.). Mindazonáltal lehetséges, hogy itt is van tájékoztatás arról, hogy a Feltámadott evett és ivott (21,5.13; homályos, hogy a 13. v. magában foglalja-e Jézus táplálékfelvételét, vagy csak azért fogja meg az ételeket, hogy a tanítványoknak nyújtsa). – Megint más a helyzet a Márk-evangéliumban: amint ismeretes, itt teljesen hiányoznak a Feltámadott megjelenései. A 2. századból származó, nem hiteles záradék (Mk 16,9-20) alighanem inkább szellemszerű megjelenésekre gondol, mivel Jézus megváltoztatja az alakját (ld. 12. v.: „más alakban”). De a szöveg itt is ismételtlen kiemeli a tanítványok kezdeti hitetlenségét (Mk 16,11.13.14).

Jézusnak ismételen meg kell jelennie hívei számára, hogy meggyőzze őket feltámadásának valóságáról.

Tehát nyilvánvalóan már akkoriban heves kétségek léteztek Jézus testi feltámadását illetően, és szívesen tudnánk pontosabban ezekről a kritikusokról. A modern olvasó mindenekelőtt úgy vélhetné, hogy zsidókról vagy pogányokról van szó. Ha azonban vizsgálatunkba bevonunk későbbi, az ókori egyházból származó forrásokat is, akkor hamar világossá válik, hogy nemcsak úgyszólván „kívülről” kérdőjelezték meg Jézus feltámadását, mivel minden áron kivetnivalót akartak találni a keresztényekben, hanem a kételkedők éppúgy jöttek a saját soraikból; tehát különböző típusokat lehet megkülönböztetni Jézus feltámadásának vitatásában, és ezeket a típusokat különböző társadalmi-vallási csoportokhoz lehet hozzárendelni.

3. I. típus: Hagyományos zsidók kritikája – A lopás szemrehányása

A legrégebbi típus bizonyára az, amelyet már a Máté-evangélium is megemlít (Mt 28,11-15). Ez ténylegesen „kívülről” származik, azaz hagyományos zsidóktól, akik elvetették a Krisztus-hívók új tanítását, és velük szemben azt a felfogást képviselték, hogy Jézus holttestét ellopták (Mt 28,15). Így Jusztinosz azt állítja Tryphonnal folytatott dialógusában (108,2), hogy a zsidók hírnököket küldtek ki, akiknek az volt a dolguk, hogy feljelentsék a keresztényeket, és többek között azt híreszteljék, hogy a tanítványok eltulajdonították a sírból Jézus holttestét. Ez a lopási állítás aztán ismét megtalálható Tertullianusznál, a színdarabokról szóló írásának egyik híres szakaszában (30,6), amely megemlíti a tolvajkodó kertész alakját, aki azért távolította el a holttestet, „hogy a sírhely számos látogatója ne tapossa szét a salátaültetvényét”. Álapostoli és apokrif források is beszélnek Jézus holttestének ellopásáról, illetve visszautasítják a megfelelő zsidó szemrehányást. Az elméletet végül többszörösen kidíszítették és kibővítették, és így megtalálta útját a szerteágazó zsidó Jézus élete-irodalomba, a *Toledoth Jesu*-ba.

Keresztény részről oly módon reagáltak erre a szemrehányásra, hogy „historizáló” részletek hozzátételével valamiképpen „elfogadhatóvá tették” a Feltámadott megjelenéseiről szóló beszámolókat. Így már az újszövetségi korban kitalálták azt a történetet, hogy római katonák őrizték a sírt, és – miután ezzel nem lehetett megakadályozni a feltámadást – a főpapok megpróbálták eltusolni a dolgot (Mt 27,62-66 és 28,11-15). A következő századokban egyre inkább továbbfejlesztették ezt a legendát is (pl. Péter-evangélium 29-33). Ezen túlmenően részletesen leírták magát a feltámadás lefolyását is, ami az újszövetségi evangéliumokban gondosan kirekesztve marad. Sőt, a 2. század közepéről való Péter-evangélium éppen a pogány öröket és a szintén jelenlévő zsidó véneket teszi meg a feltámadás lefolyásának tanúivá (8,35–11,45):

De azon az éjszakán, amelyen felragyogott az Ú napja, amikor a katonák minden váltásban kettesével őrt álltak,

hatalmas hang harsant fel a mennyben, és ők látták a megnyílt egeket, és hogy nagy fényességben két férfi száll le, és közelednek a sírhoz. Az a kő, amelyet a sír bejárata elé helyeztek, magától gurulni kezdett, kitért oldalra, a sír megnyílt, és mindkét ifjú belépett.

Amikor pedig azok a katonák ezt látták, felébresztették a századost és a véneket – ugyanis ezek is jelen voltak az őrsgben. És miközben elbeszéltek, amit láttak, látnak három férfit kijönni a sírból, és kettő támogat egyet, és egy kereszt követi őket, és a kettő feje az égig ér, de annak a feje, akit kézen fogva vezettek, felülmúlta az egeket. És hallották, hogy egy hang ezt kiáltja az egekből: „Prédikáltál a megholtaknak?”, és a keresztről felhangzott a válasz: „Igen.”

Ekkor azok azt mérlegelték együtt, hogy elmenjenek-e, és jelentsék-e ezt Pilátusnak. És miközben még tanácskoztak, ismét látni lehet, hogy az egek megnyílnak, és egy ember lejön, és bemegy a sírba. Amikor a százados körüli emberek ezt látták, az éjszakában Pilátushoz siettek, és elhagyták a sírt, amelyet őriztek, és tele nyugtalansággal elbeszéltek mindent, amit láttak, és azt mondták: „Valóban, ő Isten Fia volt.”

A lopás szemrehányásának „Sitz im Leben”-je (eredeti élethelyzete) ezért abban a folyamatban van, amelynek során elkülönítették egymástól a különböző identitásokat a zsidóságban és a kereszténységben.

4. II. típus: A kereszténységben belüli viták a megtestesülésről, a megváltásról és a feltámadott test természetéről

De amint mondtam, a kritika a saját sorokban is jelentkezett. A korai kereszténységben számos hívő nehezen tudott mit kezdeni azzal az elképzeléssel, hogy egy isteni lény emberré válhat, tud szenvedni, meghalni és feltámadni. A Lukács 2,33-38-ról szóló, alighanem 233/234-ben, Caesareában megtartott homíliájában Órigenész szemléletes képet nyújt számunkra ezekről a vitákról:

„Mindannak, amit az Üdvözítőről szóló történet elbeszél, ellene mondanak [vö. Lk 2,34]. A szűz anya; ez olyan jel, amelynek ellene mondanak: A markioniták ellene mondanak ennek a jelnek, és nyomatékosan állítják, hogy őt nem egy szűz hozta létre. Az ebioniták ellene mondanak a jelnek, és azt mondják, ő egy férfitől és egy nőtől született, ahogyan mi is születünk. Neki emberi teste volt, és ez is olyan jel, amelynek ellene mondanak: Egyesek ugyanis azt mondják, hogy ő a mennyből jött, mások ellenben azt, hogy neki olyan teste van, mint nekünk, hogy a test hasonlósága által a mi testünket is megváltsa a bűnöktől, és megajándékozzon minket a feltámadás reményével. Ő feltámadt a halottak közül, és ez is olyan jel, amelynek ellene mondanak: Milyen módon támadt fel? Pontosabban abban a (testi) állapotban, amelyben meghalt? Vagy a feltámadás után jobb anyagból való teste volt? És végtelen viszály van arról, amivel kapcsolatban egyesek azt mondják: ő megmutatta Tamásnak a szegkek nyomát

a kezein, mások ellenben azt fejtegetik: Ha ugyanaz a teste lett volna, akkor hogyan lett volna képes zárt ajtókon belépni, és közöttük állni [Jn 20,26]?”

Például Kerinthosz, akit talán még az apostoli korhoz kell számítani, szintén azok közé tartozott, akik feltételezték, hogy Jézus még nem lett feltámasztva, hanem csak a halottak általános feltámasztásakor fog visszatérni az életbe. Krisztus feltámasztásának az ilyen elvi tagadásából eredhet több olyan ellenvetés is, amelyre nagyegyházi teológusok reagálnak írásaikban. De az első évszázadokban különösen is megtalálható az az Órigenész által szóba hozott kísérlet, hogy bár különbözőképpen, de mindenképp spirituális módon értelmezzék a feltámasztás történetét. Egyesek – amint már Pál és utána sokan, mindenekelőtt gnosztikus csoportok – azt állították, hogy a Feltámasztott csupán víziókban jelent meg. Mások még tovább mentek, és úgy vélték, hogy Krisztus megtestesülése, passiója és feltámasztása csak látszólag történt meg (görögül *to dokein*, ill. *dokészei*), és többnyire a homályos „dokéták” gyűjtőnéven foglalják össze őket, jóllehet különböző eredetű felfogásokról van szó, amelyek a részletekben jelentősen eltérnek egymástól. Természetesen az effajta felfogások következménye volt aztán a feltámasztás tagadása is, ami ily módon benne foglaltatott a megtestesülés, illetve a passió vitatásában.

A dokéták csak ritkán vették célba közvetlenül a feltámasztást; mindenesetre aztán azt hangsúlyozták, hogy a Feltámasztott testének luminózus [fényes, ragyogó, világító] vagy pneumatikus jellege volt.

Annak érdekében, hogy szembe tudjanak szállni az effajta doketista felfogásokkal, a legtöbb ortodox teológus ragaszkodott Krisztus feltámasztott testének fizikai-materiális realitásához. Ez a tendencia már a lukácsi történeti műben is megfigyelhető, még ha vitatott is, hogy itt már dokétákkal kell-e számolni. Viszont a 2. században Antiókhiai Ignác egészen biztosan doketista csoportok ellen fordul, de ezeknek a profilja életlen marad. Szmirna lakóihoz intézett levelében elhatárolódik „egyes hitetlenektől”, akik azt állították, hogy az Úr „csak látszólag szenvedett”. Velük szemben Ignác nemcsak a megtestesülés és a passió történetiségét emeli ki nyomatékosan (1,1-2), hanem a feltámasztás ténylegességét is:

„Én ugyanis tudom és hiszem, hogy ő a feltámasztás után is testben van. És amikor elment Péterhez és társaihoz, így szólt hozzájuk: 'Fogjatok, tapintsatok meg és lássátok, hogy nem vagyok test nélküli démon!' És rögtön megérintették őt, és hittek, mivel szoros kapcsolatba kerültek a testével és a szellemével. Ezért a halált is megvetették, inkább a halál fölött állóknak találtattak. A feltámasztás után azonban ő testet öltöttként velük evett és ivott, még ha szellemileg az Atyával egyesült is” (3,1-13).

Ignác itt feltűnő módon nem a Lukács-evangéliumra nyúl vissza (amelyet talán nem is ismert), hanem az Úr

egy apokrif mondására, amely ugyanazt a tendenciát képviselte. Ezt – alighanem Ignációl függetlenül – Órigenész is áthagyományozta számunkra. Ő azt állítja, hogy egy különben elveszett, *Doctrina Petri* című írásból vette. Órigenész szerint ez a *Doctrina* elutasította azt az elképzelést, hogy a Feltámasztottnak „olyan teste van, mint amilyen a démonoknak van: ez természeténél fogva finom és leheletvékony, és ezért általánosan test nélkülinek tekintik és nevezik”. Az ő teste inkább „szilárd és tapintható”.

Ignáchoz és a *Doctrina Petri*hez hasonlóan érvel az *Epistula Apostolorum* is (2. század közepe). A fiktív, csak kopt és etióp fordításban fennmaradt levél a Feltámasztott különleges kinyilatkoztatására hivatkozik, és a feltámasztás történetére visszatekintve beszél. Az asszonyok találkoznak az Úrral, és elmondják a jó hírt a tanítványoknak, akik először nem hisznek nekik. Amikor végül maga az Úr jön el, ő is hitetlenségbe botlik: „Kísértetnek tűnt nekünk, és nem hittük el, hogy ő lenne az” – így az *Epistula* kopt szövege. Csak akkor vannak meggyőződve, miután Péter a Feltámasztott kezein lévő, a szegek okozta sebhelyekbe tette a kezét, Tamás megérintette a lándzsaszúrás helyét és Tamás ellenőrizte, vajon az Úr lábai nyomot hagynak-e. Az *Epistula Apostolorum* ezzel lényegileg az újszövetségi hagyományt követi, de pótlólagos elemeket tesz hozzá. A legfontosabb az a követelmény, hogy Jézus lábainak nyomot kell hagyniuk a porban. Ezzel kapcsolatban egy apokrif próféta mondásra hivatkozik a levél: „Egy kísértetnek, egy démonnak azonban nincs nyoma a földön.”

Ez a próféta mondás nyomot hagyott egy Commodianus nevű keresztény költőnél is. *Carmen apologeticum* című művében Commodianus a feltámasztás történetének újramesélését kínálja (553-572. v.). Az Úr megjelenik a tanítványoknak, de az egyikük hiányzik. Amikor tájékoztatják a megjelenésről, nem kész arra, hogy elhiggye a feltámasztás tényét (*factum*) az előtt, hogy megérintette volna a szegek helyét és a lándzsa által okozott sebet. Erre Jézus ismét megjelenik a tanítványoknak. Szól a hitetlen tanítványhoz, akit az írás Tamással azonosít: „Lépj közelebb, és érintsd meg a testemet, mint korábban! Nem vagyok olyan árnyék, amilyen a halottaknak van. Egy árnyék nem hagy lábnyomot. Vizsgáld meg a sebet!” (562-564. v.). Tamás megérinti az Urat, a földre veti magát, és hitet tesz Krisztus mellett.

5. III. típus: Jézus feltámasztása a keresztények és nem-keresztények („pogányok”) közti intellektuális vitában

Az a vita, amelyet idáig bemutattam, először lényegében zsidók és keresztények között zajlott le, a kereszténységen belüli térben. Mindenesetre már az Apostolok cselekedeteiből világossá válik, hogy nem-keresztényeknek („pogányoknak”) is voltak problémáik a húsvéti üzenettel, még akkor is, ha számukra nem voltak ismeretlenek az istenek hellenista panteonjából

származó feltámadási mítoszok (például Héraklész, Aszklépiosz, Dionüsziosz, de nem-görög istenségek esetében is). Amikor Pál apostol az athéni aeropáguszon megemlítette Krisztus feltámadását és a végítéletet, Lukács ábrázolása szerint csak gúnyba és csúfolódásba botlott, és beszéde hirtelen véget ért (ApCsel 17,32-33; vö. már 17,18). Ámde ez a Jézus feltámadásáról a pogányokkal folytatott vita tulajdonképpen csak a 2. század második felében válik foghatóvá. Ebben világossá válik, hogy itt annak a vitatása, egyáltalán lehetséges-e testi feltámadás, azzal a következménnyel járt, hogy rendkívül kétkedő módon viszonyultak Jézus feltámadásához is. Ezért a pogányokkal vitázó keresztényeknek, mielőtt állíthatták volna Jézus feltámadását, először is azt kellett bizonyítaniuk, hogy a testi feltámadás feltételezése alapvetően nem értelmetlen.

Itt nem mutathatom be részleteiben ezt a magával ragadó vitakozást. Az első nyomok ismét Jusztinosz apologétánál találhatók – s a vitát aztán az 5. század nagy részéig menően lehet követni. Lehetne emlékeztetni az aposztata Julianuszra, illetve Alexandriai Cirillre, aki *Contra Iulianum* című hatalmas művében sikeresen elhárította a császár keresztényellenes csipősségeit. Meg kellene említeni Magnesia püspökét, Macariust, aki *Apocriticus* c. művében (400 körül) belemegy olyan kérdésekbe, amelyeket sokan a nagy újplatonikus filozófusra, Porphyriusra vezetnek vissza. Végül figyelembe kellene venni a nagyegyháznak mindazon névtelen kritikussait, akiknek az ellenvetéseit a *Quaestiones et responsiones* műfajának irodalma törekszik megválaszolni. Mindehhez itt nincs elég hely, ehelyett egyetlen gyújtópontra szeretnék összpontosítani, nevezetesen a középlatonikus filozófusnak, Kelszosznak (hagyományosan Celsus) *Az igazság beszéde* c. keresztényellenes értekezésében megfogalmazott provokációjára (*Aléthész logosz*, 2. század második fele).

Kelszosz már alapvető filozófiai megfontolásokból fakadóan is kétségbe vonja a hűsvéti eseményt. A halottak közül való testi feltámadás elképzelése általánosságban visszataszító egy platonikus számára, hiszen akkor abból a teljességgel abszurd feltételezésből kellene kiindulni, hogy egy feloszlott testet újból egyesíteni lehetne a lélekkel, és életre lehetne támasztani. Ez a feltételezés Kelszosz szerint összeegyeztethetetlen a filozófiai istenfogalommal, természetellenes és értelemellenes. Ebből az okból ő elvből elveti a halottak végidőbeli feltámadását is, és azt feltételezi a keresztényekről, hogy ez a tanításuk valójában a lélekvándorlás platói tanának félreértése (*metenszomatoszisz*, 7,32).

Ezen túlmenően azonban van egy különleges probléma Krisztus feltámadásával kapcsolatban. Feltételezve, hogy egyáltalán lehetséges, az isteni Szellem [Geist] a Megtestesültben bemocskolódt volna a test anyagiassága által, és ennél fogva Isten többé nem vehette volna vissza (6,72); inkább arról van szó, hogy

Krisztusnak halandó teste volt, amely halála után feloszlott (3,41-42).

Kelszosz ezen túlmenően hosszú szakaszokon át, egyenesen modernnek tetsző érvelési menettel kétségbe vonja az evangéliumi beszámolók megbízhatóságát.

Egyrészt gyengeséget fog rá Krisztusra, mivel nem tudta megvédeni magát a kivégzéstől (2,55; 5,52). Jézus hogyhogy nem tűnt el közvetlenül a keresztről, hogy kinyilatkoztassa istenségét (2,68)?

Másrészt Kelszosz ellene veti a keresztényeknek, hogy a feltámadás rosszul van tanúsítva, mivel az erről szóló első hírek egy „hisztérikus” nőtől és talán még egy-két másik személytől származnak, akiknek a beszámolóit nem mások, mint hallucinációk vagy vágyelképzelések. Jézus különben is csak titokban, rejtve mutatkozott meg vallási közössége tagjainak (2,55, 70. 72.). Ha valóban a hatalmát akarta volna bizonyítani, akkor az ellenségei előtt, a bíró előtt, sőt az egész világ előtt kellett volna megjelennie (2,63, 67. 73.). A keresztények valójában egy halottat tiszteltek (7,36. 68.) – vagy pedig egy héroszt, akit azonban nem lehet az istenek közé számítani (2, 56. 3,22. 24. 26. 31–34. 36. 42.). Mindazonáltal Kelszosz elismeri azt, hogy a feltámadás tanúi láttak valamit, de úgy véli, csak egy „árnyékról” (3,22) vagy egy „fantomképről” volt szó (7,36; vö. 7,35 is).

Végül Kelszosz számára probléma a kereszt is mint az életnek és a test feltámadásának a szimbóluma. Érvelésében azt állítja, hogy a fa csak azért keresztény üdvösségjel, mivel a Megfeszítettnek ács volt a foglalkozása:

„Ha Jézus véletlenül egy sziklára zuhant volna, vagy egy verembe taszították volna, vagy akasztással megfojtották volna, ha cipész, kőfaragó vagy kovács lett volna, akkor talán [a kereszt helyett] az élet sziklája, a feltámadás verme, a halhatatlanság kötele, egy boldog kő, a szeretet vasa vagy egy szent bőrszj létezne” (in: *Contra Celsum* 6,34).

Úgy tűnik, hogy abban, amit Kelszosz itt előad, a pogány műveltségi elit társadalmi arroganciája fejeződik ki. De biztos, hogy Kelszosz polémiája ütközik az üdvtörténet történeti esetlegességével: Hogyhogy az ács Jézus? És hogyhogy az élet szimbóluma egy kereszt, amelyre a távoli Palesztinában fölszegezték ezt az ácsot? A platonikus Kelszosz számára irtózatossá dolog a végső soron csak metafizikailag helyesen értelmezhető üdvösségnek ez történeti véletlenszerűségekkel történő összekapcsolása.

A filozófus Kelszosz azt is meg tudja mondani, hogy a keresztények *miért* védelmezik olyan makacsul a Feltámadott testi mivoltát: Eltévelyedésükben azt hiszik, hogy Isten megismerése csak az érzékek útján lehetséges. Ez azonban magában foglalja, hogy Isten olyan módon ajánlja fel magát az érzékeknek, ami azoknak megfelel, és ez azt jelenti, hogy anyagilag elgondolandó feltámadási testként (7,36).

Órigenész, a Konstantin előtti egyház kétségtelenül legjelentősebb teológusa olyan veszélyesnek találta

Kelszosz támadásait, hogy még mintegy két nemzedékkal azok publikálása után is részletes cáfolatra méltatta őket, és ez nem kevesebb, mint nyolc könyv terjedelmű. Még ha szinte semmit sem tudunk is a (kb. 245/250-ben íródott) *Contra Celsum* megfogalmazásának körülményeiről, mégis feltételezhetjük, hogy Órigenész nem vette volna magára ezt a fáradságot, ha Kelszosz *Az igazság beszéde* c. művének nem lett volna hatása Alexandriában és azon túlmenően is, még jóval a filozófus halála után is, és a keresztények nem érezték volna azt égető veszélynek.

6. A további fejlemények

A késő ókor végeztével és a birodalom növekvő krisztianizálódásával – ha jól látom – visszaszorul az itt vázolt problematika. Ennek oka a birodalomnak a konstantini fordulat következtében beálló, növekvő krisztianizálása lehetett, és – ezzel együtt járóan – a Húsvét ünnepének növekvő jelentősége és liturgikus megformálása. A növekvően keresztény szocializációjú birodalomban rendkívüli liturgiával dramatizálják a húsvéti eseményt, mégpedig a Nagyhét és különösen a (Nagy-péntektől Húsvétvasárnapig tartó) Szent három nap megünneplésével. Ebben az összefüggésben nő a jelentősége a mértéktelenül magasztaló húsvéti homíliának, amire az első évszázadokból csak nagyon kevés példánk van: himnikus stílusban ünneplik a feltámadás misztériumát.

De a Jézus feltámadása körüli vita nem is tűnik el teljesen a forrásainkból. Mivel a keresztény-pogány vitatkozás már nemigen játszik szerepet, a zsidó tollakból származó keresztényellenes polémiában találkozunk a megvitatás nyomaival. Az emelkedettebb, úgyszólván „akadémiai” zsidó irodalomban, az *Adversus Christianos*-ban – ha jól látom – csak ritkán vitatják kifejezetten Jézus feltámadását. Ennek az értekezésnek a szerzői mindenekelőtt a szentháromságtani és megtestesülési keresztény dogmákra összpontosítanak, valamint az eucharisztikus átváltoztatás tanítására és a szüzi születésre. Az alighanem szélesebb olvasóközönségnek szánt *Toledoth Jesu*-irodalom azonban nagyon is támadja Jézus passióját és feltámadását, és szatirikus formában kifigurázza azt. [Itt kihagyom a fordításból ennek egy középkori példáját, illetve néhány további középkori utalást.]

A Koránban zsidóellenes frontállással, a doketista álláspontnak kedvezően vitatják Jézus keresztjét és feltámadását. A 4. szúra 157-158. versében ez áll:

„[A zsidók] azt mondták: 'Megöltük Jézust, a Messiást, Mária fiát, Isten [Allah] küldöttét.' De [valójában] nem ölték meg őt, és nem feszítették keresztre, hanem ennek a látszata lett ébresztve bennük. Akik nézeteltérésben vannak őt illetően, azoknak kétségeik vannak iránta. Nem tudnak róla semmit, csak feltételezéseik vannak. Nem ölték meg, hanem Isten magához emelte őt.”

Amint ismeretes, Jézus feltámadása aztán ismét nagy problémát jelentett a 18-19. századi Jézus élete-kutatás számára, amely messzemenően racionalista előfeltevések alatt állt. David Friedrich Strauß a tanítványok képzeletében lejátszódott, tisztán látomásos történésnek ítélte meg Jézus feltámadását, és később „babonának” nevezte; az ő Jézus élete-felfogásától közvetlen út vezet a bevezetőben említett újszövetséges kortársi kritikájához.

Forrás: https://www.academia.edu/36616960/Gr%C3%BCndungswunder_des_Christentums_Die_Auferstehung_Christi_in_der_alt_kirchlichen_Diskussion

2013 (a szerző egyháztörténész)

Jézus születési dátumát illetően ld.:

https://www.academia.edu/3877625/Es_begab_sich_aber_zu_der_Zeit_Neue_%C3%9Cberlegungen_zur_Geburt_Christi_und_zur_Glaubw%C3%BCrdigkeit_der_Weihnachtsgeschichte_nach_Lukas

ford.: g.g.a. (kivonatos fordítás)

FARKAS ISTVÁN

PARÁZS A HAMU ALATT

...Azt a tüzet, ó jaj, meg kéne rakni,
Hogy fölengednének az emberek!

József Attila: Tél

Kedves Attila! Jelentem: a tűz ég és hatalmas! Minden elég benne: antik, ócska, új, szép, randa. Nem a tüzzel van a gond, hanem a jól szigetelt „fagyos kamrákkal”. Vagy talán azokkal sem?

Erdős, bokros kertben élve rendszeresen szembesülök a télen letört ágakkal, a nyáron összegyűlt nyesedékkal. A komposztáló csak az avarra, kaszált szénára és a szerves trágyára van. Az ágakat, a nyesedéket, ha nem használható, mert van elég kályhába való rözse, évente egyszer, néhány óra alatt elégetem. Ilyenkor nagy tüzet rakok, hogy gyorsan végbemenjen a folyamat. A nagy tűz alapja a kis, de tartós tűz. Ehhez vastagabb ágakat használok. Ha már jól ég, mehet rá a sok nyesedék és gally. Ugyanígy járok el, ha szalonnasütéshez készülök, csak akkor nem megy rá a sok nyesedék és gally, hanem marad a tartós tű, majd a tartós parázs. Ez egy másfajta tűz lesz.

Ez egy olyan tűz, ami szinte semmit sem emészt fel és azt is nagyon lassan teszi. Így kívánja a szalonna. Kapkodva nem lehet szalonnát sütni, illetve lehet, csak az nyers, égett vagyis ehetetlen lesz. Meg kell adni a módját. Ugyanakkor ezt a módot is ki kell tanulni, mint az asztalosságot. Ott sok felületet kell túglyalulni, sok szöveget elgörbíteni, sok fűrészport összesöpörni, mire egy használható sámlit összeáll. Itt, sok nyers, égett,

hamus szalonnát kell végigenni, mire ráérez a gyerek a nyitjára. Ha van türelme rá, meg is szeretheti, ha nem akkor marad a spenót tükörtojással, vagy a tűzdelt fácán, ki hol nő fel.

Ebben igazan van József Attilának: a nagy tűzre ráhányok mindent, ami valamikor új és szép volt, de már ócska és randa lett, vagy csak útban van az újabbnak, az élőnek – vagy csak nekem. Pontosan tudom melyik ág és gally mire való és rendszeresen eldöntöm a sorsát.

De ha nem így teszek, a „tűz” akkor is ott van és elvégzi a dolgát. Nemcsak az avar, a letört gallyak tűnnek el pár év alatt, hanem tíz-tizenkét év alatt a kidőlt, fel nem használt fatörzsek is.

A nagy-nagy tűz ott ég folyamatosan – tudjuk a biológiából, kémiából, fizikából – és semmit sem kémél. Egy idő – rövidebb vagy hosszabb - után minden a „tűz” martaléka lesz. Ami átmenetileg kifejlődött, vagyis valamilyen „magasabb állapotba”, alacsonyabb entrópiaszintre – mondják a hozzáértők – került, leromlik, elég, egyre nehezebb lesz és visszatér oda, ahonnan elindult, ahonnan kifejlődött. Még a Nap is, ami hidrogénből áll – mondják az asztrofizikusok – elég és nehezebb héliummá változik. Ezen nincs mit csodálkozni, hiszen mindennel így van. A csoda a másik oldalon van. Ott, ahol az ellenkező irányú változás, a kifejlődés elindul. Ott, ahol a nehéz, széntartalmú hamuból, miután szétszórtam a kertben, tavasszal kihajt a kis tölgymagonc.

Igen. Talán erről a másfajta tűzről beszél a költő. Arról, ami meleget ad, vagyis nemcsak elemészt, hanem életet is. Pedig ez is tűz, hiszen ugyanaz a folyamat játszódik le a szalonnánál, mint a csillagoknál. Valami lebomlik, alkatrészeire bomlik és valami ugyanakkor, a felszabaduló energia segítségével elkezd felépülni. A Nap hatalmas tüze „élteti” a naprendszeret és benne a földi életet. A szalonna zsírja elégséggel bennem energiává válik és tárolódik a sejtekben, hogy alkalmas időben a külső mozgásokban, megnyilvánulásokban elégséggel – néha rakni kell a tűzre; újabb sejtek születését segítve –, a nyársfaragás közben megsérült ujjam sebére begyógyítsa; vagy éppen fenntartson egy aktív figyelmi állapotot – mikor kell megfordítani a nyársat. De van ott valami, ami mindig jelen van, amikor szalonnát sütök, de nem mindig nyilvánul meg. Az egyik meleg mindig ott van. Nincs olyan tűz – kicsi vagy nagy –, ami ne adna meleget. Még a szalonna emésztése is fenntartja bennem a 36,4 fokot. Azonban jól emlékszem rá, hogy nem mindegy kivel, kikkel ülöm körbe a tüzet. És az sem mindegy, hogy én magam milyen állapotban vagyok. Az a másik meleg nem múlik a szalonnasütő tűz nagyságán. Azon sem múlik, hogy hányan vagyunk körülötte és azon sem, hogy barátok vagy ellenségek ülnek együtt. Az emberen múlik. Csakis az önmagam pillanatnyi állapotán. A fagyos, zárt kamrán vagy a nyitott ajtókon.

No, de ha már eddig eljutottam, felmerült bennem az első kérdés: mi gyújtja meg ezt a tüzet, ami az ilyenfajta meleget adja? Igen. Az nyilvánvaló, hogy fa vagy

szalonna, vagyis tüzelő kell hozzá. Meg levegő, lélegzet is, mint minden tűzhöz. Aztán ott a harmadik komponens, amit gyakran emlegetünk: valakinek sütöm a szalonnát, vagy csak magamnak, „egyedül eszik a király, vagy másokkal együtt”? Tudom azonban, hogy sokféle vagyok és minden helyzetben kivágom magamat. Így azt is tudom, hogy ez utóbbi alig számít. A kamra mindkét esetben zárva lehet. A harmadik komponens az, aki a tüzet meggyújtja. Ez a szalonnasütésnél egyértelmű. A szalonnaevésnél azonban már kérdésbe kerül és annál a meleg-adásnál, amiről a költő mint nagy-nagy hiányról beszél, talán még inkább. Ugyanakkor egészen nyilvánvaló, hogy ott van mind a három komponens, mert a költő nemcsak élt, nemcsak verset írt, hanem látta a hiányt is.

Mi szaggatná fel a „fagyos kamrát” ajtaját, hogy a valódi tűzgyújtó jelen lehessen? Egy nagy-nagy elemésztő tűz, vagy egy hamu alatt szunnyadó, de állandóan, nap nap után megújított, fenntartott izzó parázs?

Fel lehet így tenni a kérdést – bevallom, korábban általában így is tettem fel -, de mindkét megoldáshoz már ott kell lennie a tűzgyújtónak, ahogy az a Jordánnál, a Damaszkuszi úton, Asisiben, vagy a boddhi fa alatt történt, illetve ahogy történik ma is a József Attila-félékkel, a bárkivel. Mindkettő eredménye az, amit az entuziazmus szó szerinti, eredeti jelentése hordoz, en theos ousia: „Isten lényegétől (esszenciájától) megszállott”. Ma így fordítjuk: elragadtatott, lelkes, ihletett, vagy szenvedélyes, vagyis belső tűz által működő lény. Ezért a költőhöz csatlakozva számomra ma már inkább így hangzik a kérdés: mi az a hatalmas erő, ami elragad, lelkesít, megihlet, szenvedélyessé tesz, de minden erejével zárva tartja a „fagyos kamrát”, és mi lehet ennek a mindenki, bárki számára rendelkezésre álló ellenszere, hogy így vagy úgy jelen lehessen a valódi tüzet gyújtó? Valódinak nevezem, pedig tudom, hogy csak egy van. Tőle, a forrástól jön folyamatosan és minden erő.

Minden ihletnek, szenvedélynek, lelkesedésnek nevezett mögött ez az erő van, ahogy a tűzrakáshoz, a kabátom felakasztásához vagy a krumplipucoláshoz szükséges mögött is. És mégis, itt ez a valóságos „fagyos kamra”. Mi ez? Ki ez?

Van egy szó, aminek döntő jelentősége van, volt életemben. Ez a megfordulás. Vallásosan megtérésnek, megbánásnak nevezik, a pszichológusoknál viszont: alapvető mentális változás; a fókusz, az attitűd és az értékek megváltozása. Mi gondolat és életátalakításnak neveztük. Az eredeti görög „metanoia” kifejezés ismeretelméleti megfordulásra, teljes és visszafordíthatatlan, radikális perspektíva változásra utal, röviden önmagunk és a világ egy más nézetére, egy felismerési vagy megvilágosodási tapasztalatra inkább, mint erkölcsi reformra vagy megújulásra. Annak különös lehetőségére, hogy ha rálátok a „fagyos kamrát” zárva tartó, bennem munkáló zárképző erőkre, akkor ez a látás elkezd lebombani, leolvasztani, nyitogatni a zárat. Egy új érzékszerv, egyfajta

érzékenység alakul ki nem a környezetre, mert arra ott a szem, fül, orr, stb., hanem arra a finom, éltető rezgésre, ami ebben a szerves működésben esszenciálisan jelen van, de bezárt, elzárt, pedig emberépítő tüzet biztosíthatna: entuziaszta, lelkes – mondjuk lekicsinylően.

Ez a tűz olyan látás, olyan figyelem tüze, ami a hosszú ideig tartó életedzés a „csontszáraz fává” változtatott ént, minden régi és új szerzeményével, játékaival és szépségével aztán már egy szikrával is lánggra gyújthatja a „Jordánnál”, vagy csak lassú izzásra gyújtja s tartja a helyén a mindennapi valóságra ébredés erejével egy József Attila-félénél, egy bárkinél.

„Az ember önmaga meghaladásával, önmaga felfedezésével alkot. Amit pedig alkot, amiből és amivé alkotja, tehát az agyag, az edény és a fazekas mind nem önmaga. Ő a tanú, a médium; alkalom egy történetre, amelyet a létrehozott mű bizonyít.” - mondja egyik elemzésében R. G. Laing.

A két sejt találkozásából kiinduló emberré válási folyamat, mely mindenképpen sikeres. Vagy mint egy bármilyen földi lény létezéséé, vagy mint egy lehetséges mértékben emberré váló lény létezéséé. A „tűz” talán ez utóbbiért, a közvetítő szerepért teremtette.

A világ az előbbire használja. Mindkettő szolgálat – valami nálam mérhetetlenül nagyobb szolgálata. Mégis...

„Tüzet hozni jöttem a világba; mi mást akarhatnék mint, hogy égjen...”

ALBRECHT JÚLIA

AZ IMA

IMA TÍPUSOK, FOKOZATOK, AZ IMA ÉRTELME (ELEMZÉS ÉS VALLOMÁS EGYSZERRE)

BEVEZETÉS

Isten a saját Lelkét lehelte belénk. Ez az adottságunk azt jelenti, hogy Őhöz tartozunk, akár tudjuk, akár nem ezt aényt. Szabad akaratunkkal eldönthetjük a viszonyunkat ehhez az adottságunkhoz. Spirituális szintünktől függ, érezzük-e a szükségét annak, hogy ezt a bensőséges kapcsolatot kutassuk, ápoljuk és akarjuk, hogy életünknek meghatározó része legyen, vagy sem.

Az ima téma több szinten, több szempont szerint elemezhető.

Az egyik megközelítési szempont lehet az a tény, hogy minden ember 1-1 önálló világ, teljesen egyedi tulajdonságokkal. Ebből az következik, hogy gyakran megéljük a **magány** érzését, hiszen a teljes megértést senkitől sem kaphatjuk meg, mivel senki és semmi sem azonos velünk teljes egészében. Ráadásul felelősek vagyunk önmagunkért, és ezt senkire sem ruházhatjuk

át. Ez dupla teher, amit gyakorlatilag alig, vagy nem bírunk hordozni egyedül. Állandóan segítséget keresünk embertársainkban, és mindenben, ami körülvesz bennünket. Ez a törekvésünk tesz szolidáriássá is felebarátaink iránt, hiszen tudjuk, **mindenkinek megvan a magáé, ami csakis az övé.** A MAGÁNY tudatalatti szorongássá alakul bennünk, és a menekülési, vagy feloldásra törő reflexek létrehozzák a másik én-t. Az én másik alakját, akivel jól megértjük magunkat, hiszen mindenben megegyezik velünk. Jól megfigyelhetjük ezt a gyermekek hangos játszadózásaiban. A gyermek jól megvan magában, amíg csak a külvilág bele nem szól a játékába. A külvilág a harmadik szereplője életének, és azzal mindig baj van, mert mindig megzavarja a jól kialakult, tökéletes megértésen alapuló kapcsolatot énjével, megzavarja egyensúlyát.

A személyiség kialakulása, fejlődése során aztán rájövünk, hogy nem rekeszhetjük ki a külvilágot, sőt az a feladatunk, hogy beilleszkedjünk a külvilágba. De még mielőtt odáig eljutnánk, önmagunkat kell alkalmassá tenni a feladatra, fölismerve és kifejlesztve énjünk azon vonásait, amelyeket a világ örömmel elfogad, és mi is többek leszünk általa.

A hívővé vált ember Istenben találja meg azt az ősmintát, amelyet önmagában és a külvilágban egyaránt keres. Tehát érzi, hogy benne is lakik Isten, de kívülről is van. Érzi, hogy minden emberben ott él Isten, akit mindenki megtagadhat, elnyomhat, elhanyagolhat a szabad akaratával, de ki nem irthatja soha. A kereső-hívő ember igyekszik minél jobb viszonyba lenni személyes Istenével, minél jobban megismerni Őt, hiszen érzi, hogy ez nélkülözhetetlen ahhoz, hogy betöltsse élethivatását. (Ami a saját egyensúlya révén föloldódás a szeretet világában, Isten Országában.) Mindez sok küzdelemmel jár, hiszen az élet folyton változik körülötte, és hozza a külső feladatokat, és belső változásai révén is újabb és újabb konfliktusok adódnak a külvilággal. Istenképünk mindaz a jó, amelyre áhítunk, csak végtelenítve. Mindaz a jó, ami bennünk is megvan, csak Őbenne végtelenítve. Istenképünk minden vágyunkat hordozza és kiteljesíti. Ezek a vágyak a tudattalanból és a tudatosból fakadnak, artikulálódnak, ezért különösen mély vágyat érzünk az iránt, hogy valóban azonosak legyünk Istennel.

Rendszeresen megéljük szellemi létfolyamatunk során egyéni felelősségünket, azaz magányunkat, ami olykor elviselhetetlen kínokat okoz. A kimenekülés, a megnyugvás módja az IMA. Az imában fölemeljük magunkat Istenhez, Istenbe kapaszkodva föloldódik magányunk, és mód nyílik arra, hogy személyiségünk más isteni vonásai is kiszabaduljonak, fejlődhessenek, tudatosulhassanak.

A magányából föloldódott ember megnyugszik, új erőket ismer föl önmagában, megújul életereje. **Ima**

nélkül tehát nem lehet jól élni, azaz nem lehet kiteljesedett életet élni. Az ima eszköz az Istennel való kapcsolatteremtéshez, a kapcsolat fenntartásához, de személyiségünk kibontakozásához, szellemünk fejlődéséhez is.

SORS IMA

Bizonyára lehetséges számos más megközelítési módja is a témának. Nekem nem véletlenül jött be most ez a mód, hiszen rengeteget szenvedek egyéni, „csakis az enyém felelősségemtől”. Tudom, hogy a saját üdvösségem az én döntéseimtől függ. Tudom, hogy minden percemben több lehetőség közül választhatok szabad akaratomnál fogva. Az alternatívák természetesen választott életem választott lehetőségei, de a döntés pillanatainak magánya – szóval ez számomra maga a KÍN sorsdöntő helyzetekben.

Mióta felnőttnek tudom magam, ezek a gondok inspirálnak elsősorban arra, hogy imádkozzak, hogy komolyan megfogalmazzam hangosan, vagy írásban a problémámat, és imádkozva, azaz vezető szellemeim és Isten meghívásával gondoljam végig a gondomat. Sok bevilágítást kapok ilyenkor, természetes testi hajlandóságaim fölötti szempontokat és alternatívákat. Gyakran a legegyszerűbb megoldások tolnak a gondolataimba és megkönnyebbülhetek. Ezek a **kínlódó és könyörgő és gondolkozva tépelődő imáim**, amelyek életvitelem lényegi kérdéseivel foglalkoznak.

Lássuk a többi imatípust, amelyeket vagy rendszeresen, vagy alkalmilag gyakorolok.

A BESZÉLGETŐ, GONDOLKODÓ IMA

Munka közben gyakorolom, amikor a szakmai tudás mellé kell a plussz erő, az intuíció, de van, amikor csak űrt, szárazságot érzek, és ezért Istennel kezdek beszélgetni, mert hiányát érzem. Elmegyek Hozzá, mint egy hön szeretett szerelmemhez és Hozzábújok, megfürdöm Mindenében, amit megismerhettem már Belőle. A másik beszélgető ima, amikor feszegetem az ismereteimet, amikor újabb és újabb vonásait keresem Istennek, hiszen tudom, a végtelenben mindig találom újat, rabul ejtőt. Istenkereső-kutató gondolataim ezek, és mi más lenne ez, mint IMA!

KATARTIKUS MŰÉLVEZET

Úgy gondolom, ha például nemes zenét hallgatok nyílt szívvel és átadom magam egészen a katarziszig, akkor az is lehet ima. Mint minden katarzisz, amely jó energiákkal és jó tanulsággal tölt el, legyen az irodalmi mű, vagy film, vagy bármi más műalkotás.

Számtalanszor megéltem azt az élményt, amikor súlytalanul, időtlenül szárnyalt a lelkem ilyen élmények hatására, akár órákig, napokig is. Valamiképpen találkozom ilyenkor az Isten Országabeli minőséggel...

HÁLAIMA

Hálaimáim régóta rendszeresek. A "Bokorban" tanultam azt a fordulatot, hogy "hálát adok Uram azért, hogy hálát adhatok!" Rendkívül kifejező. Rengeteg öröm ér állandóan, és kapaszkodom ezekbe. Ha süt a nap, ha valaki rám mosolyog, ha sikerül valamit jól elvégezni, ha éppen jókedvűen ébredtem, ha érzem, hogy felebarátaim szeretete sugárzik felém, vagy meglátom Istent a másik emberben, vagy csak megértek hirtelen valamit – szóval ilyenkor hálátelt fohászom közben melegség fut át rajtam, a mellkasom kitágul, és érzem ereimben a véretem. Az öröm mindig hálával tölt el, mert újra megerősít abban, hogy **van Isten, AKI szeret engem**. Naponta többször is vannak kisebb-nagyobb örömeim, amelyek éltetnek.

Van azonban, amikor leeresztek. Annál nyomorultabb érzést nem ismerek. Ezért tudom megérteni a depressziósokat. Szerencsémre ezek rövid ideig tartó múlt állapotok.

Úgy vélem, **különös képesség az életemben, hogy van örömeire való hajlandóságom**. Az, hogy tudatosul bennem az eredmény, a tanulság, a szellemi megvilágosodások ereje - életre kiható örömeim ezek! A repülés élményét, a szabadság élményét adják nekem. Repülve, szabadon Istent dicsőíteni, nincs annál boldogabb dolog. Az átmenetileg kitágult tudat hálás öröme Isten csodálásába, dicsőítésébe torkollik...

PASSZÍV IMA

Azt az **állapotot** nevezem így, amikor csak egyszerűen Istenben él az ember. Ez egy permanens érzés, mely azt közvetíti, hogy mindenben ott az Isten, és bennem is, és Isten Országába itt van, benne vagyok. **A harmónia, a teljes biztonság állapota ez, a legboldogabb életérzés, ami lehetséges**. Teljes bizalom a Végtelen JÓ erejében, mindeneket átható győzelmében. Minél szentebb életű az ember, annál többször és annál huzamosabb ideig képes ilyen állapotba kerülni. Ilyen állapotban nem kell imádkozni, mert fölösleges, hiszen maga az állapot az ima. Csak teszi az ember a dolgát, végzi a teendőit. Ez már a beteljesülő Istenszerelem. Nagy öröm, hogy ebből a mennyei érzésből – állapotból egy-egy cseppet megélhetünk, így erősödhetünk általa. Az "egység élményre" később még visszatérek.

REJTETT IMA

Vannak rejtett imák, amelyek akkor zajlanak, amikor érenyeinket éljük meg. Amikor megértően meghallgatunk valakit, amikor segítünk, amikor evangelizálunk, amikor képezzük Istent kutató önmagunkat, amikor jó és tisztességes munkát végzünk, amikor tudatosan nem a rosszat választjuk. Ezek a dolgaink dicsőítik mindazt, és építik, amit Isten Országának nevezünk. Tehát cselekvéseink által is imát formálunk.

KÉRŐ IMA

Legtöbbször ezt gyakoroljuk, leginkább ez hatja át az emberi életet. Céljaink elérése érdekében esdekelve könyörgünk, vágyakozva ostromoljuk az Egeket, szent

kilencedet mondunk, vagy csak sóhajtunk egyet, röpke fohászt küldve a láthatatlanba, a láthatatlanokhoz.

Kéréseink, céljaink lehetnek helytelenek, nem Isten Országát építők. Esetenként ezek a kérések is meghallgattatnak, hogy okuljon belőle a balga, meg aztán a negatív erők is képesek a negatív vágyakat segíteni.* Ez megérdemelné egy hosszabb elmélkedést, de most tovább megyek. Csak annyit jegyzek meg, hogy már jó ideje azokkal a kéréseimmel, amelyeknek pozitív voltában nem vagyok biztos, imám végén mindig nyomatékosan hozzáteszem, hogy „legyen meg a Te akaratod”. Ez megnyugtat, kioldja a kierőszakolás feszültségét belőlem; azt, hogy talán mégsem helyes dolog bediktálni Istennek, hogy mit váltson valóra nekem.

Ennél az imatípusnál veszélyt jelent a **mágia***1 használatának a lehetősége. Nem vagyunk birtokában annak a széleskörű, átlátó- és rálátó tudásnak, amely följosítana arra, hogy használjuk mágikus képességeinket. De vannak ilyen képességeink! Ezzel nagyon óvatosan és komoly kiműveltséggel szabad csak élni. (Mivel veszélyes, sikamlós terület, az egyházak egyértelműen megtiltják a használatát. De hiába tiltják, hiszen ambivalens a saját viszonyuk is hozzá.) Öntudatlanul is működik, és főként az Egeket ostromló könyörgések, kérések területén. Ez megint egy olyan bugyra az ima témának, amelyben hosszan lehetne kalandozni, de most tovább megyek.

A kérő ima másik alfaja a **félelemből** fakad. Félelem a magánytól, a várható rossz eseményektől, betegségektől, félelem a negatív erőktől, az ellenségektől, félelem a pusztá lét megtartásáért. A hívő ember az örök élet elvesztésétől, vagy Isten kapcsolatának elvesztésétől is fél, ez végig vonulhat egész életén.

A FÉLELEM LEGYŐZÉSE MAGA A SZABADSÁG MEGÉLÉSE.

Az ima által megnyugszunk, megbékélünk, megnő bizalmunk a végtelen Jó teljes győzelmében. Feloldódunk magányunkból, megélhetjük egy sikeres meditációs ima keretében, hogy nem vagyunk egyedül akkor sem, ha nincs még egy ugyanolyan személy, mint mi, hiszen Isten végtelen szeretetében mindenki ott van, még én is. Az EGYSÉGÉLMÉNY a tökéletes gyógyír a félelmekre. Ezt én mondom nektek, aki 45 éves koromig annyit félttem, hogy az alig volt elviselhető.

A kérő ima másik alfaja a **lelkiismeret furdalásból** fakad. Kisebb-nagyobb gyarlóságaink mellett olykor kemény meglepetésben részesítjük önmagunkat. Olyat művelünk, amiről azt hittük, sohasem volnánk képesek rá. Ez azután fekete zsákként ráül a vállunkra, és nyomva szenvedtet. Meg kéne szabadulni tőle. Próbáljuk megmagyarázni, kibújni a felelősség alól, de tudjuk, a megtörténtet nem lehet meg nem történné

tenni. Önmagunk megértése kemény munkát igényel, majd önmagunk fölmentése, vagy a túllépés következik. Ez olykor egy életen át sem sikerül, főként akkor, ha a hiba széles körben, nagyon negatív hatást fejtett ki. Isten Országából befeketítettünk egy részt. Ha megtaláljuk a kitisztítás módját, az a legjobb. Gyakran több életciklus kell hozzá. De élni kell, az élet megy tovább, tehát vigaszt, megoldást, támogatást keresünk a túléléshez az imában. És az ima segít. Legalább annyit, hogy túléljük a dolgot. Legalább annyit, hogy próbáljuk elhinni, Isten akkor is, így is szeret. Azután jön a többi segítség.

A kérő imák természetesen szállhatnak embertársainkért, a Földért, a Világegyetemért, és a szellem spirituális fejlettségétől függ, hogy milyen arányban kér az emberszellem magának, másoknak, az életnek.

A gonoszság, a **mások bűne miatt** érzett fájdalom különös imatípusát tapasztalta meg egyszer a volt férjem. Majdanekben a koncentrációs táborban járt, mint turista. Az emberhamuból álló dombok, hajhegyek, művégtagok hegyei között kényszeresen mondta magában a Miatyánkot, s amikor befejezte, kezdte előlről latinul, majd ismét magyarul, mint egy IMAMALOM. Mindent megnézett a lágerben, s amíg ki nem jött onnan, vacogva és iszonyodva csak mondta-mondta a Miatyánkot. A pokolnak ezt a bugyrát csak így tudta megszélesíteni. **Védő ima, imapajzs** volt akkor ez számára.

Gyermekkoromban kérő imára a túloldalról inspiráltak többször. Éjjeli álmomból arra ébredtem, hogy valamelyik nem régen meghalt rokon velem van. Mivel akkor még igen szorongva félttem a „láthatatlanok”-tól, azonnal szorgalmasan elkezdtem imádkozni, és addig mondtam magamban a Miatyánkot és Üdvözlégyet, amíg el nem aludtam ismét. Tehát mantrázóvá alakultam azért, hogy megnyugodjak, hogy békén hagyjon a láthatatlan. A „recept” működött. Sok évvel később jöttem rá, hogy valójában a túlparton élő szellem kérésére kellett imádkoznom.

AZ ÁLDÁS

Imatípusnak tekintem az áldást is. Anyám áldó imája mindig velem van, amikor autót vezetek. Megkértem őt, hogy Szent Kristóf érmemet áldja meg, s azt azután rögzítettem a műszerfalra. Hiszem, hogy olyan pozitív erők helyeződtek e kis tárgyba, amelyek szükség esetén hatékonyan védnek engem, és a kocsit.

És védi a lakásomat az ajtók és ablakok fölé helyezett feszület, melyeket anyám, vagy nagyszüleim áldottak meg, ill. szenteltettek meg. Pozitív erő és érzelmi „konzerv dobozok” ezek számomra, amik szent erejükkel távol tartják az ártó erőket. Úgy gondolom, ha bizalommal kérjük a védelmet, megkapjuk, és ilyen tárgyi szimbólumokban tárolni is tudjuk.*2

Sokszor megéltem szüleim féltő szeretettől áthatott áldását, amikor messzi útra indultam, vagy vizsgázni mentem. Éreztem azt a meleg erőt, amit átadtak nekem. Mi ez, ha nem egyfajta ima, amely védőpajzsként működik?

AZ IMA EREJE, HATÁSA

Az imának különös ereje van, ezt számtalanszor megtapasztaltam. Gyakran fizikai érzéssel jár, kimelegedést, könnyűvé válást eredményez, derűsen kivilágosodik a környezetem. Az erőt időnként a saját bensőm mélyéről érzem föltörni, máskor meg kívülről száll rám, bevonva szeretettel az egész lényemet. Ez a kettősség, a kint és bent dialektikája, az én és Te váltakozása izgalmas talány, a láthatatlan rezgéseket zsigereimben érzem. A már emlegetett **EGYSÉGÉLMÉNY** azt jelenti, hogy bele olvadok a Világegyetembe, egynek érzem magam vele és ez a legnagyobb szabadság, amit éreztem valaha.

Tehát én magam változom az ima által. Megváltozik a viszonyom a valósághoz, megváltozik a közeg, amelyben mozgok. Megváltozik a gravitáció ereje. A transzcendens világ felé ablak nyílik, és a mindent átható SZERETET fehér fénye árad rám és belém. Egy-egy ilyen megélés kihat egész további életemre, mintegy tartó oszlopként működik a testemben-lelkemben, és ha felidézem, épp olyan erővel hat, mint az első élményem.

Az ima lehet védőpajzs, és lehet fegyver is, éppen ereje által. Előfordult már velem, hogy a hirtelen rámtört negatív erőt ráripakodva, majd imával "zavartam" el. Nagyon hatékony eszköznek bizonyult.

Gyakran imádkozom alkotómunkám előtt és alatt. Sokszor azt tapasztalom, hogy öntudatlanul jönnek a megoldások, a formák és színek. Ima nélkül ötletlen, kedvetlen, értelmetlen a munka.

IMA TECHNIKÁK

A **csoporthoz és tömeges** imák erejében hiszek, tapasztalom, hogy az egyéni erők összegeződnek és nagyobb hatást fejtenek ki a vágyott cél elérésében. Jézus azt mondta, ha ketten-hárman összejövnék az Ő nevében, Ő ott lesz velünk. Sokszor átéltem a közös ima felszabadító erejét, az **egységélményt**, gyermekkori élményeim elsősorban a templomunkhoz kötődnek. (Rákoshegy, Liseuxi Kis Szent Teréz templom) A „Bokor közösségben” sok felemelő élményem volt ugyancsak a lelkigyakorlatokon, meg nem utolsó sorban a családunk közös imáiban, amikor még éltek a szüleim. Búcsúban éreztem meg ezt a fajta erőt, és a Gyurka bácsiért mondott gyászmise volt egy mélyen megrendítő közösségi transzcendens élmény számomra.

Az **egyéni ima** befelé hat. Csendben, félrevonult elmerülésben szoktam végezni. A bennem élő Isten

keresése, megtalálása, fölszabadító öröme lesz az az eredmény, mely tovább vezeti önépítő törekvéseimet.

A **meditáció** megtanulása nagy erőpróba volt számomra. Tudtam a kiüresítés értelmét, a várható eredményét, de évekig kellett várnom az igazi megélésére. Találkozás a bennünk élő Istennel. Beszélgetés, vagy boldog föloldódás, ami a kioldódásos elalvásba is átmehet.

Talán e kereső igyekezetnek köszönhetem a csodás találkozásokat, amelyek valahogy mégsem a meditációs gyakorlatom során értek, hanem spontán, meglepetésszerűen. Ma már beszélgető, vitázó, faggató és hálaadó imáim felváltva éltetnek. És már ritkán sem érzem magam egyedül!

A litániák, a vég nélküli **Rózsafüzér** imák távol állnak tőlem. Nem jelentenek találkozást az Istennel, inkább elcsendesedek, elunom a mantrát és elalszom. Szűz Mária valahogy kívül esik nekem az istenségtől, nem tudom miért. Sok éve nem imádkozom Őhöz, nem tudom, ez helyes-e. A Rózsafüzér számomra a mantrázáshoz hasonló, afféle imamalom, amely lecsendesít, elandalít.

Hangos énekeim is fölemel, s mivel nem akármiket énekelek, ezeket is ima tevékenységnek tartom. Általában szeretek hangosan is imádkozni, ha egyedül vagyok itthon.

Saját mondandómat egy **Miatyánkkal** kezdem, vagy zárom. A Miatyánk nélkül valahogy hiányosnak érzem a találkozást.

Öt-tíz éve alakul az a habitus nálam, hogy **imaszövegben éljek**. Azaz egy fohászt, vagy egy pár mondatos imát napközben is gyakran elmondok, elgondolok. Tevékenységem tetemes részét Isten segítségével végzem, és a szellemi vezetőimre figyelek. Igaz, nem mindig veszem őket komolyan, pedig belső hallásommal hallom őket. Az Istenbe vetett bizalmam erőssé tesz és ezt sokan magabiztosságnak, eltökéltségnek látják, a rosszmájúak meg önhitt nagyképűségnek. Ez a tudat készlet az állandó Istenre gondolásra, ha jó valami azért, ha rossz, akkor azért. Ha nyugi van azért, ha izgalmas, akkor azért. (Jókai Anna ezt "Isten tudatban" élésnek nevezte)

Még mielőtt elszállanék, meg kell vallanom, hogy a fent jelzett folyamatnak ha nem is a lelegején, de talán csak a közepén tartok. *Vannak száraz üresjárataim, van amikor mechanikusan cselekszem, vagy csak magamra hagyatkozva..* Ilyenkor azonban megkapom az intő jelet, a sikertelenséget, vagy a rossz közérzetet. Saját tapasztalatom is hajt tehát az imádságos élet felé.

Kisgyerek koromban **kötelességből** imádkoztam hangosan, a család előtt. Untam az egészet addig, míg az "istenerőt" meg nem éreztem. Hogy van-e Isten, ez nekem nem volt kérdés. Nemcsak megtanították, de valahogyan éreztem is egy másik, láthatatlan világ létezését. Elsőáldozásomra való komoly felkészülésem hozta az első igazi hitélményt. Hét éves korom óta tehát érzem az ima értelmét, ami fokozatosan, évtizedek alatt

változott, fejlődött, gazdagodott bennem. Kötelességből, **megszokásból** már régóta egyáltalán nem imádkozom.

A koncentráció minősége azonban változó. Előfordul, amikor kimerült vagyok este, és képtelen vagyok koncentrálni, olyankor egy **mély fohással fordulok az Éghez**, és úgy gondolom, az is elég. **ŐK TUDJÁK, HOGY ÉN TUDOM, HOGY ŐK TUDJÁK...**

Többször végig elemeztem a **Miatyánkot** már.

Valóban a legtökéletesebb, mindent fölemlítő és magába foglaló ima az, amelyre Jézus tanított minket. A felsorolt imatípusok összessége egy rövid, tömör szövegben. Dicsőítéssel kezdődik, a visszavágyódás kifejezésével folytatódik, majd a testi-szellemi táplálékot, az életerőt kéri. Meghatározza a helyes viszonyt felebarátainkkal, megfogalmazza a bűntől való félelmet és javulási vágyat. Csodálatos! Kihagyhatatlan a mindennapjaimból, hálás vagyok érte Isten Fiának.

AZ IMA HELYE ÉS IDEJE

A helyszín végtelen sok lehet, hiszen minden időben, minden helyen képes vagyok ha másra nem, legalább egy fohászra. A **megszentelt helyeknek** azonban kiemelt szerepe van az emberiség szellemtörténetében. Ismerjük a középkor zarándokútjaira gyöngyként felfűzött zarándokhelyeket, a csodás román- és gót stílusú katedrálisok sorát, ezen utak egyike Santiago de Compostellába vezetett például. Csodás megtisztulások, megvilágosodások, életút átalakítások zajlottak e zarándok utakon. Ma még Medjugorje ilyen hely, vagy Lurd.

Eric Daniken bebizonyította, hogy olyan pontokon épültek a katedrálisok és minden szent hely, mint Delphoi, Stonehenge is, ahol a földnek különösen pozitív kisugárzása van. Van tehát **a helynek szelleme**, amely fokozhatja az ima mélységét, koncentrátságát, fölhozhat az emberből olyan rejtett erőket, amelyekkel nem szembesülne máshol. (Daniken azt is kimutatta, hogy ha a szent pontokat vonalakkal összekötjük a térképen, szabályos négyzethálót kapunk a földgömb felületén.)

Egy bizonyos számomra: **bárhon** képes vagyok megteremteni a belső csöndet, a befelé tekintés révén az égbe emelkedést. Ezt a képességemet néhány erős istenközei élményem nagyon segítette. Elég ezeknek a "találkozásoknak" az élményét földidézni, és máris ott vagyok szívemmel az "Ő közelségében".

De az is bizonyos, hogy rendszeresen meg kell teremteni a **csönd helyét**, a nyugodt félrevonulást az elmélyült imához.

Néha jól esik a **templom** hűvös, illatos csendje, a megszentelt hely varázsa, de a kert, a **lakás** bármely pontja éppúgy megfelel már.

AZ IMA IRÁNYA

Az én imám mindig fölfelé száll. Istenhez szólok, Vele beszélgetek. Hiszem, hogy Ővele találkozom, és nem szellemi közvetítőkkal. Imáimmal minden testi-lelki zsigeremmel Istent szólítom meg. Régebben Jézushoz, manapság az Atyához imádkozom. A fölfelé szállás gyerekkorom óta az égben lakó Istent célozza. Bár önmagamban is érzem és mindenben ami körülvesz megtaláltam már Istent, de a fölemelkedés egyúttal a felszabadult repülést is jelenti nekem. A repülés - mióta csak élek - a súlytalanságot, az anyagtól való elszabadulást jelenti, a tiszta levegőt, a messzire látást, ami talán azért is van, mert a levegő jelében születtem...

..

Mindennapi apró fohászaiban pedig csak tartom a "forró drótot", éppen csak "megérintem a ruhája szélét", hogy érezzem, hogy élek.

Összefoglalva: számomra az IMA belépő önnön spirituális lényemen át Istenemhez. Útleveél, nyelvi eszköz, forró drót és SZÍVÚTVONAL a láthatatlan világba, az Isten Országába, beszélgetés Istennel. A transzcendens világhoz való mély hittel történő kapcsolódás nélkül szerintem nem lehet imáról beszélni. A Szent Szellem vezetését nem lehet másként érzékelni, fölfogni.

Az átimádkozott élet fokozatosan életimává válik, azaz ISTENBEN ÉLÉSSÉ. Kívánom és kérem magamnak és mindnyájunknak, hogy eljussunk az IMA ÁLTAL az **EGYETEMES TELJESSÉGBE**, a szabadság világába.

Úgy legyen!

2007 őszén és 2025 januárjában

Lábjegyzet

*

Fekete mágia - gonosz, vagy önző szándékkal művelt mágia

Mágia - Ógörög eredetű szó, jelentése szerint varázslás, amely az óperzsa *mager* alakból vezethető le.

Olyan, gyakran ritualizált cselekményekkel kieszközölt hatások előidézése, amelynek erőforrása nem figyelhető meg.

*1 *2

Mágia, Fehér mágia - spirituális, gyógyító, vagy általában pozitív célból művelt mágia. Az események befolyásolásának módszere valamely jó célból